

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego Olsztyna i powiatu olsztyńskiego i rekomendacje w zakresie zarządzania tym wymiarem oferty turystycznej.

Armin Mikos v. Rohrscheidt

Uniwersytet Zielonogórski

ORCID: 0000-0001-5811-9096

Krzysztof Kupka

Politechnika Poznańska

ORCID: 0009-0004-4407-5677

Abstrakt. Analiza potencjału została przeprowadzona zgodnie z metodą opracowaną w tym celu i opublikowaną pierwotnie w monografii A. Mikos v. Rohrscheidt "*Turystyka Kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*", Gniezno, 2008, następnie zmodyfikowanej z uwzględnieniem nowych typów atrakcji i doświadczeń oraz przesunięciem bonitacji między poszczególnymi zakresami w trzecim wydaniu tej monografii [A. Mikos v. Rohrscheidt, *Turystyka kulturowa....* 2016a]. Metoda uwzględnia potencjalne cele turystyki kulturowej w mikroregionie (powiecie) i zorganizowane doświadczenia turystyczne, pozostałą ofertę czasu wolnego oraz inne czynniki wpływające na organizację i marketing oferty turystyczno-kulturowej, infrastrukturę turystyczną oraz komunikacyjną, w tym noclegową i gastronomiczną oraz obsługi ruchu turystów. Waloryzację przeprowadzono metodą bonitacji punktowej z odpowiednio dobranymi kryteriami oceny, odpowiadającymi skali popularności danej grupy atrakcji i typu wypraw kulturowych.

Słowa kluczowe: turystyka kulturowa; potencjał turystyczno-kulturowy; zarządzanie turystyką, Warmia; powiat olsztyński, Olsztyn

I. Dane dotyczące przebiegu badania

Obszar badania: miasto Olsztyn i powiat ziemski olsztyński (łącznie).

Lokalizacja: województwo warmińsko-mazurskie

Zasięg: mikroregion (aglomeracyjny)

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2016a, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy* (Wyd.3) Wyd. KulTour.pl, Poznań.

Kwerenda źródłowa literatury i materiałów: miesiące październik 2025 i styczeń 2026.

Zapytania waloryzacyjne w obiektach i wizje lokalne: miesiące pa rok (opcjonalnie od 1.10. 2025 do 30.01. 2026)

Badania terenowe: miesiąc październik 2025

Przeprowadzający badanie terenowe: Armin Mikos v. Rohrscheidt, Krzysztof Kupka

Konsultacja: dr Wojciech Szalkiewicz

Data wypełnienia formularza: miesiąc rok (25.01. 5.02 2026).

II. Formularz waloryzacyjny

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki:

I.A. a) Obiekty sakralne:

Historyczna katedra (12 punktów),

Brak (bazylika konkatedralna w Olsztynie historycznie nie pełniła roli siedziby biskupiej) (0)

Historyczna bazylika (za pierwsze dwie, punkty tylko wówczas, jeśli nie są katedrami) (6),

Olsztyn, bazylika konkatedralna pw. Św. Jakuba Apostoła (6)

Dobre Miasto, kolegiata Najświętszego Zbawiciela i Wszystkich Świętych, bazylika mniejsza (6)

Historyczny zespół sakralny dużej wielkości Z (pierwsze dwa) (6)

brak

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (3)

Zespół kolegiacki w Dobrym Mieście wraz z domami kanonicznymi, niepunktowany z powodu wyższej bonitacji bazyliki (3)

Zespół sakralny i kalwaryjski przy sanktuarium Najświętszego Sakramentu i Męki Pańskiej w Głotowie (3)

Historyczna znacząca świątynia innych religii ZD (za pierwsze dwie) (6)

brak

Sanktuarium historyczne o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Sanktuarium historyczne o znaczeniu krajowym lub regionalnym (diecezjalnym) (jedno pierwsze) (6)

Głotowo (gm. Dobre Miasto) Sanktuarium Najświętszego sakramentu, regionalne (6)

Sanktuarium o znaczeniu ponadregionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (7)

Gietrzwałd (kult od 1877 r.), kościół i sanktuarium maryjne, aktualnie na skalę

ponadregionalną, kościół Narodzenia NMP od 1970 posiada status bazyliki mniejszej (7)

Inne sanktuarium tej rangi lub sanktuarium o znaczeniu regionalnym bez historycznego kultu (pierwsze dwa) (3)

brak

Inna historyczna stale dostępna świątynia innych wyznań i religii (4)

Olsztyn, kościół ewangelicko-augsburski pw. Chrystusa Zbawiciela (4)

Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)

Barczewo, synagoga (aktualnie galeria artystyczna, dostępna (2)

Dobre Miasto, cerkiew grekokatolicka pw. św. Mikołaja (2)

Barczewo, kościół poewangelicki, aktualnie galeria artystyczna (2)

Olsztyn, grekokatolicki sobór Opieki Matki Bożej (Pokrowa) w Olsztynie (2)

Aktualna siedziba biskupia (6)

Kuria Archidiecezji Warmińskiej i siedziba metropolity warmińskiego (przy konkatedrze św. Jakuba Ap. (6)

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (pierwsze trzy) (4)

Biskupiec, kościół pw. bł. Karoliny Kózkówny (poewangelicki, arch. August Stüler) (4)

Olsztyn, kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa, neogotycki (monumentalna świątynia neogotycka) (4)

Barczewo, kościół farny św. Anny i św. Szczepana (4)

Międzylesie, gm. Dobre Miasto, kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego (0)

Biskupiec, kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela, gotycki (0)

Szqbruk, gm. Gietrzwałd, kościół pw. św. Mikołaja (gotycki) (0)

Jeźiorany, kościół parafialny Św. Bartłomieja Ap. (gotycki) (0)

Klewki, gm. Purda, kościół pw. św. Walentego (drewniany) (0)

Tłokowo, gm. Jeźiorany, kościół pw. św. Jana Chrzciciela (gotycki) (0)

Jonkowo, kościół par. pw. Św. Jana Chrzciciela, gotycki (0)

Pietraszewo, gm. Dobre Miasto, kościół pw. Św. Bartłomieja Ap. (gotycki), (0)

Kolno, kościół pw. Trzech Króli, gotycki (0)

Biesowo, gm. Biskupiec, kościół św. Mikołaja (neogotycki) (0)

Rasząg, gm. Biskupiec, kościół filialny pw. św. Józefa, poewangelicki, neoromański, oryginalny (0)

I.A. b) Zamki i pałace:

Monumentalny zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (12)

brak

Monumentalny zamek lub pałac historyczny, ZD (za pierwsze trzy) (10)

Olsztyn Zamek Kapituły Warmińskiej, aktualna siedziba Muzeum Warmii i Mazur (10)

Zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (5)

brak

Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)

Olsztynek, Zamek pokrzyżacki (aktualnie szkoła) częściowo zachowany (3)

Zamek lub pałac stylizowany D (za pierwsze dwa*) (2)

Sorkwity, Pałac Mirbachów z zespołem parkowym (neogotycki) (2)

Smolajny, gm. Dobre Miasto, dawny Dwór Biskupi z zespołem parkowym (0)

Warlity, gm. Olsztynek, pałac Weitzlów XIX w.) (0)

Dwór lub inna rezydencja, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy**) (6)

brak

Ruina historycznego zamku/grodu/pałacu D (za pierwsze trzy***) (2)

brak

Ruina historycznego zamku, pałacu, grodu niedostępna (za pierwsze trzy****) (1)

Barczewo, relikty zamku biskupiego (pod poziomem ziemi, niedostępne) (0)

Bartązek, gm. Stawiguda, ruiny zamku Bertingen, dawnego centrum administracyjnego, niedostępne (0)

Jeziorany, pozostałości zamku biskupiego (zachowane piwnice) (0)

Bęsia, gm. Kolno, pałac (d. rodów Rulahoff i Stockhausen), w stanie dewastacji (0)

I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Średniowieczny cenny zespół urbanistyczny z rynkiem i ulicami, zachowany w znacznej części (za pierwsze trzy) (12)

brak

Inny cenny zespół urbanistyczny na przynajmniej krajową skalę (10)

Olsztyn, zespół urbanistyczny Rynku i ulice przyległe, olsztyńska Starówka (10)

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) **(3)**

Barczewo, zachowany urbanistyczny układ Starówki **(3)**

Jeziorany, zachowane średniowieczne założenie urbanistyczne z rynkiem przelotowym **(3)**

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze trzy) (6)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń* Z (pierwsze dwa*) (3)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy**) (4)

Olsztyn, Stary Ratusz – siedziba Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej **(4)**

Olsztyn – Nagórki, dwór eklektyczny **(4)**

Olsztyn, Dom Oczyszczenia (Bet Tahara) z 1913 r., zw. Domem Mendelsohna – dawny żydowski dom przedpogrzebowy, zbudowany wg. projektu Ericha Mendelsohna **(4)**

Dobre Miasto, dawny zbór ewangelicki proj. K.F. Schinkla (obecnie Dom Kultury) (0)

Budynek – miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze dwa***) (4)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych Z (pierwsze trzy****) (3)

Olsztyn, Nowy Ratusz, pocz. XX wieku (arch. Max Boldt) (0)

Kaborno, gm. Purda – zespół zabytkowych domów warmińskich (0)

Ruś, gm. Stawiguda - zespół zabytkowych domów warmińskich i kapliczek wiejskich (0)

Budynek, miejsce ważnych wydarzeń Z (pierwsze dwa*****) (1)

brak

Historyczne fortyfikacje miejskie zachowane w znacznej części ZD (4)

brak

Znaczne fragmenty historycznych fortyfikacji miejskich (2)

Olsztyn, mur miejski z fragmentami fortyfikacji, w tym Wysoka Brama **(2)**

Ruiny fortyfikacji miejskich (1)

Barczewo, mury miejskie **(1)**

Olsztynek, pozostałości fortyfikacji miejskich z Bramą Lidzbarską **(1)**

Dobre Miasto, fragmenty murów miejskich z Basztą Bocianią (1)

Zachowane w znacznej części zespoły zabytkowe związane z dziejami innych niż polska grup etnicznych (za pierwsze dwa zespoły) (7)

Olsztynek, Muzeum Budownictwa Ludowego (Park Etnograficzny) zespół oryginalnych budowli wiejskich prezentujący dziedzictwo wsi wschodniopruskiej (7)

Pojedyncze zabytki związane z dziejami innych grup etnicznych ZD (za pierwsze dwa*) (4)

Olsztyn, Dziedziniec Zamku Kapituły Warmińskiej - rzeźba kamienna „Baba pruska” z Barcian relikw dziedzictwa Prusów (4)

Częściowo zniszczone lub niedostępne obiekty związane z innymi grupami etnicznymi (pierwsze dwa) (1)

Olsztyn, odkryte relikty osady Sądyty (Sundythen) na terenie Lasu Miejskiego – Prusowie (1)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu międzynarodowym ZD (pierwszy) (10)

brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu krajowym ZD (pierwsze dwa*) (7)

brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech***) (3)

Silice, gm. Purda – dwupoziomowe skrzyżowanie cieków wodnych (tzw. akwedukt) (3)

Olsztyn, Tartak Raphaelsonów (relikw dawnej dzielnicy przemysłowej miasta aktualnie siedziba muzeum) (3)

Biskupiec, Browar (1885 r.) z historycznym wyposażeniem, w tym kotłami warzelniczymi) (3)

Klimkowo, gm. Biskupiec, młyn wodny i elektrownia wodna (0)

Bęsia, gm. Kolno, wiatrak holenderski (0)

Biesal, gm. Gietrzwałd, wieża ciśnień w unikatowej formie (rys kwadratowy) (0)

Olsztyn, elektrownia wodna "Łyna" z historycznymi turbinami (0)

Olsztyn, eksperyment Kortowski (na rzece Kortówce, funkcjonujące urządzenia) (0)

Biskupiec, wieża ciśnień (zabytek o znaczeniu lokalnym (0)

Pajtuny, gm. Purdy, młyn wodny na rzece Kośna (0)

Patryki, gm. Purdy, młyn wodny na rzece Kośna (0)

Olsztyn, dwa kamienne mosty kolejowe nad rzeką Łyną (1871, 1893) (0)

Olsztyn, młyn i spichlerz projektu Augusta Feddersena (0),

Olsztynek, wieża ciśnień (0)

Historyczna funkcjonująca stale linia kolejowa lub żeglugowa (tylko za przystanek początkowy lub końcowy danej linii) (6)

brak

Historyczna funkcjonująca sezonowo lub nieregularnie linia kolejowa lub żeglugowa (lub przystanki pośrednie linii stałej) (za pierwszy przystanek* 4)

brak

I.A. d) Obiekty militarne:

Zespół forteczny o bardzo dużym znaczeniu militarnym, zachowany w znacznej części ZD (10)

brak

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu lub zachowany w mniejszej części* ZD (4)

brak

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu, dostępny sezonowo lub w mniejszej części** (2)

brak

Pojedyncze zachowane obiekty forteczne ZD (za pierwsze dwa***) (2)

Tomaryny, gm. Gietrzwałd, zachowane dwie wieże obronne typu. Blockhaus przy moście kolejowym (2)

Pojedyncze obiekty forteczne częściowo dostępne, ruiny fortec (pierwsze dwie****) (1)

brak

Zachowana w dużej części, dostępna linia umocnień, ważna strategicznie (pierwsze dwie) (4)

Olsztyn (południowe przedmieścia) i gm. Olsztynek - tzw. Pozycja Olsztyńska - zachowane fortyfikacje niemieckie z okresu II wojny światowej, w tym duża koncentracja schronów bojowych w Witramowie (4)

Zachowana w niewielkiej części, dostępna linia umocnień* (2)

Dywity, teren dawnej niemieckiej bazy wojskowych sterowców (bonitowana jako ścieżka historyczno-dydaktyczna). Jest kompleksem infrastruktury, nie umocnień

(2)

Pojedyncze dostępne fragmenty umocnień (pierwsze dwa)** (1)

Olsztyn, schron przy ratuszu (z okresu tzw. zimnej wojny) (1)

Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego:

Obiekt Dziedzictwa Kulturowego o znaczeniu międzynarodowym ZD: UNESCO (dodatkowo 30),

brak

Obiekt będący na polskiej liście Pomników Historii ZD (dodatkowo, jeśli nie znajduje się on na liście UNESCO) *Zamek Kapituły Warmińskiej w Olsztynie (akt. Siedziba Muzeum Warmii i Mazur) (15)*

Przy braku ogólnej dostępności obiektów z tej grupy punkty są odejmowane, pozostawia się tylko 1/3 punktów przyznanych za dany obiekt, jeśli inaczej nie wskazano.

Nie dotyczy

Dodatkowe punkty za wszystkie miejsca lub obiekty wpisanych powyżej klas:

Za stałych przewodników miejskich oprowadzających po obiektach lub przewodników obiektowych w j. polskim (za pierwsze pięć) (po 2 pkt)

Olsztyn, Zamek Kapituły Warmińskiej - Muzeum Warmii i Mazur (2)

Dobre Miasto, Baszta Bociania (2)

Za minimum dwa języki obce w stałej ofercie przewodników (w pierwszych pięciu obiektach) (1 pkt)

brak

Za możliwość zamówienia przewodnika obiektowego** (pierwsze pięć) (1 pkt)

Olsztyn zespół Starego Miasta – przewodnicy PTTK Oddział Olsztyn (1)

Olsztyn, konkatedra św. Jakuba AP. (obsługiwana przez przewodników PTTK, współpraca) (1)

Głotowo, gm. Dobre Miasto, przewodnik po sanktuarium (U. Paziewska) (1)

Gietrzwałd, przewodnik po sanktuarium M. Miller (1)

Dobre Miasto, Bazylika Najśw. Zbawiciela – obsługa przewodnicka z Baszty Bocianie (współpraca) (1)

Olsztyn, Zamek Kapituły Warmińskiej - Muzeum Warmii i Mazur (oferta przewodnictwa punktowana w kategorii „muzea” (0)

Olsztyn, Stary Ratusz (Biblioteka Publiczna), oferta oprowadzania punktowana w kategorii „muzea” (o)

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników (w pierwszych pięciu) (po 1 pkt)

Olsztyn zespół Starego Miasta – przewodnicy PTTK Oddział Olsztyn (EN, DE, FR, IT, CZ, RU, UKR) (1)

Olsztyn, konkatedra św. Jakuba Ap. (obsługiwana przez przewodników PTTK, siedem języków obcych, jw. (1)

Przewodniki elektroniczne po miejscu lub obiekcie (za pierwsze trzy) (1),

Gietrzwałd, przewodnik po sanktuarium (www.przewodnikgietrzwald.pl) (1)

Olsztyn, Starówka - przewodnik voxtravel (www.voxtravel.pl/miejsca/przewodnik-po-olsztynie) (1)

Olsztyn, Konkatedra św. Jakuba, przewodnik audio (3 części)

www.uwmfm.pl/podcast/radiowy-przewodnik-po-warmii-i-mazurach (1)

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego miejsca lub obiektu (pierwsze 2) (po 2 pkt)

Olsztyn, Zamek Kapituły Warmińskiej - Muzeum Warmii i Mazur (funkcjonujące mikroeventy punktowane w kategorii „muzea” (o)

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania miejsca lub obiektu (pierwsze 2) (po 1 pkt)

brak

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (przynajmniej dwie wersje obcojęzyczne, w pierwszych trzech obiektach) (dodatkowo po 1 pkt)

brak

Własny materiał informacyjny w obiekcie: publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1 pkt),

Gietrzwałd. Warmińskie sanktuarium (opr. A. Stachurski, Katakumby, Olsztyn, 2010) (1)

Stary Ratusz w Olsztynie na tle dziejów miasta (J. Sikorski, Olsztyn 1999,), monografia popularyzacyjna obiektu (1)

Własny materiał informacyjny w obiekcie w językach obcych (przynajmniej dwóch) w pierwszych trzech obiektach (1 pkt)

brak

Za bardzo dobry (2) lub dobry (1) stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu).

Bardzo dobry stan zachowania: Starówka w Olsztynie, Zamek Kapituły Warmińskiej w Olsztynie, konkatedra św. Jakuba w Olsztynie, bazylika w dobrym mieście oraz wszystkie wymienione świątynie, sanktuarium w Gietrzwałdzie i w Głotowie (2). Dobry stan zachowania: pozostałe zespoły urbanistyczne (2)

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:

I.B. a) Budowle historyczne i monumenty:

Monumenty (pomniki) o znaczeniu międzynarodowym (każdy) (8)

brak

Monumenty (pomniki) o znaczeniu krajowym (do trzech*) (6)

Olsztyn, Pomnik Mikołaja Kopernika (miejsce biograficzne) (6)

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

Olsztynek, tzw. Lew Tannenberski. Komponent historycznego pomnika upamiętniającego rosyjsko-niemiecką bitwę pod Tannenbergiem z 1914 roku (2)

Olsztyn, Pomnik Wyzwolenia Ziemi Warmińsko-Mazurskiej, pl. Dunikowskiego, autor: Ksawery Dunikowski (2)

Biskupiec: Pomnik Rodła upamiętniający działalność narodowościową Warmiaków w państwie niemieckim (2)

Pomniki lub obiekty małej architektury o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (1)

Pajtuny, gm. Purda, figura Chrystusa Sędziego przy młynie (1791 r.) - najstarsza zachowana w regionie (0)

Olsztyn: rzeźba Układ Słoneczny przy ul. Zamkowej (0)

Biskupiec: Pomnik Poległym za Ojczyznę (0)

Jeziorany: Kamień pamiątkowy upamiętniający niemieckich mieszkańców miasta (0)

Dobre Miasto, Pomnik „Zakochanej Pary” (0)

Olsztyn, Kamień pamiątkowy upamiętniający pobyt cesarza Napoleona I (0)

Olsztyn, fontanna Układ Słoneczny w Parku Centralnym (0)

Olsztyn, Park Jakubowo, Pomnik żołnierzy I Warmińskiego Pułku Piechoty (0)

Miejsca historyczne o znaczeniu międzynarodowym (do trzech) (8)

Olsztynek, miejsce po Mauzoleum Hindenburga i Bitwy pod Tannenbergiem (1914), rozstrzygającej bitwy I wojny światowej (8)

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (do trzech) (4)

brak

Miejsca historyczne o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

Barkweda, gm. Dywity, miejsce dowodzenia w bitwie francusko-rosyjskiej pod Olsztynem (3 luty 1807 - zwycięstwo taktyczne Napoleona I), tzw. Dęby Napoleona (2)

Miejsca związane z akcją utworów literackich **lub filmowych** o międzynarodowym znaczeniu (pierwsze 3) (3)

brak

Miejsca związane z akcją utworów literackich **lub filmowych** o krajowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (2)

Olsztyn, serial „Stawka większa niż życie” J. Morgenstern i A. Konic (1967-68), odcinki "Wiem, kim jesteś", "Podwójny nelson", "Wielka wyspa", "Oblężenie", "Spotkanie" – miejsca zdjęć: Stare Miasto, w tym okolice Zamku, brzeg Jez. Kortowskiego, ul. Prosta) (2)

Olsztyn, Barczewo, Bartoły Wielkie gm. Barczewo – film „Lincz” (reż. K. Łukasiewicz, 2010)(2)

Olsztyn, film „Taxi A” (reż. M. Korneluk, 2007) - Starówka, okolica Jez. Ukiel, kino Awangarda (2)

Pęglity, gm. Gietrzwałd, film Cicha noc (reż. P. Domalewski, 2017) (0)

W Olsztynie toczy się również akcja wielu książek, jednak nie mają one krajowej rozpoznawalności (0)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu (do trzech) ZD (2)

Olsztyn, Zamek Kapituły Warmińskiej (Muzeum Warmii i Mazur) - długoletnie miejsce pobytu Mikołaja Kopernika i jego badań astronomicznych oraz ekonomicznych (2)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu niedostępne lub częściowo zachowane (za pierwsze dwa*) (1)

brak

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)

Olsztynek, Dom Mrongowiusza (miejsce urodzenia działacza społecznego, oddział Muzeum BL w Olsztynku) (1)

Barczewo, Dawna Synagoga (Centrum Tkactwa Warmii i Mazur)- Barbara Hulanicka (1924 - 2012) – artystka plastyczka, autorka znanych gobelinów, działacz kultury w regionie, długoletnie zamieszkanie (1)

Miejsca związane z biografią osób innej narodowości, ważnych w skali krajowej dla tych narodowości (za pierwsze dwa) (2)

Olsztyn, dom przy ul. Staromiejskiej 10, dom rodzinny Ericha Mendelsohna architekta, wybitnego twórcy modernizmu i art déco, prekursora stylu streamline (2)

Olsztynek, dawne gimnazjum Emil Adolf von Behring (1854 - 1917) – niemiecki bakteriolog, jeden z twórców immunologii, laureat pierwszej Nagrody Nobla w dziedzinie fizjologii/ medycyny w 1901 roku (2)

I.B. b) Cmentarze historyczne

Nekropolia zbiorowa władców Polski (8)

brak

Nekropolia zbiorowa innych znanych w skali kraju osobistości (do trzech) (5)

brak

Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu (do trzech) (2)

Olsztyn, Cmentarz św. Jakuba - zabytkowa nekropolia z pochówkami licznych osób znaczących dla regionu, m.in. Wacława Orłowskiego (+1949) bakteriologa, badacza wścieklizny i odkrywcy ciałek Negriego; Jana Liszewskiego, etnografa, działacza społecznego, dziennikarza (+1894) (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali międzynarodowej (6)

brak

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali kraju (do trzech) (2)

Olsztyn, Cmentarz Komunalny: Henryk Gulbinowicz, kardynał, metropolita wrocławski (+2020) (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali regionu (do trzech) (1)

Olsztyn, Cmentarz Komunalny, Seweryn Pięniężny (młodszy), działacz społeczny i oświatowy (+1940) (1)

Biskupiec, Cmentarz Miejski, Sylwester Antoni Sznarbach, malarz, poeta, uczeń Jana Matejki (+1924) (1)

Olsztyn, konkatedra św. Jakuba,, bp. Tomasz Wilczyński, organizator życia kościelnego po 1945 r. (+1965) (1)

Olsztyn, cmentarz w Gutkowie, Alojzy Śliwa, poeta (+1969) (0)

Dobre Miasto, kościół Najśw. Zbawiciela i Wszystkich Świętych, Andrzej

Chryzostom Załuski, biskup warmiński, polityk, literat (+1711) (0)

Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej*** (do dwóch)
ZD (1)

Brąswałd, gm. Dywity, Cmentarz parafialny (0)

Kabiny, gm. Kolno - cmentarz wojenny z lat 1914-18, częściowo zachowany (0)

Za każdy cmentarz zabytkowy lub inną nekropolię o znacznie ograniczonej dostępności²⁵ – odejmuje się połowę przyznanych punktów

brak

I.B. c) Budowle współczesne

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej D (do dwóch) –
(5)

brak

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej (nie dostępne) (do dwóch*) (2)

brak

Budowle współczesne o wysokiej wartości architektonicznej (do trzech**) (1)

Olsztyn, apartamentowiec Macadamia (2024), arch. Damian C. Kotwicki (1)

I.C) Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki historycznej o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu krajowym (do trzech) (5)

brak

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu międzynarodowym (9)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu krajowym (do trzech*)
(5)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

Olsztynek: Mural Kopernik, naprzeciw Zamku, upamiętnia medyczną sferę działalności Astronoma (2)

Olsztyn, Mural Manekino na elewacji budynku przy ul. Stare Miasto 23, przypomina historyczne kino, znaczenie lokalne – znaczenie lokalne (0)

Olsztyn-Kortowo, Mural Immanuela Kanta na budynku Wydziału

Humanistycznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego – znaczenie lokalne (0)

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki)

Muzea o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Muzea o znaczeniu krajowym (do trzech) (8)

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur na Zamku Kapituły Warmińskiej w Olsztynie (8)

Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech) (5)

Olsztyn, Muzeum Archidiecezji Warmińskiej (profil sakralny i historyczny) (5)

Olsztyn, Centrum Popularyzacji Nauki i Innowacji Kortosfera w Olsztynie (5)

Olsztyn, Centrum Techniki i Rozwoju Regionu „Muzeum Nowoczesności” Miejskiego Ośrodka Kultury w Olsztynie (d. Tartak Raphaelsonów) (5)

Muzea o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (2)

Olsztyn, Muzeum Przyrody (oddział Muzeum Warmii i Mazur) (0)

Barczewo, Muzeum Feliksa Nowowiejskiego przy Centrum Kulturalno-Bibliotecznego w Barczewie (Salon Muzyczny), biograficzne (0)

Barczewo, Powiatowe Atelier Kultury Synagoga w Barczewie (galeria sztuki) (0)

Dobre Miasto, Baszta Bociania, stała wystawa historyczna (0)

Barczewo, Skarbiec Kultury Europejskiej (eksponcja artystyczna w d. kościele ewangelickim)(0)

Olsztyn, Galeria Dobro, ul. Stare Miasto, Olsztyn (0)

Olsztyn, Manufaktura Sztuki, stała wytwórnia i wystawa regionalnego rękodziela, Olsztyn (0)

Olsztyn, Muzeum Dom Gazety Olsztyńskiej (0)

Olsztynek, Dom Mrongowiusza (oddział Muzeum BL w Olsztynku, wystawa stała)
(0)

Stawiguda, Miniatury Henryk Drajer (prywatny park miniatur) (0)

Naterki, gm. Gietrzwałd, tzw. Skansen Maszyn Rolniczych (prywatna ekspozycja na wolnym powietrzu) (0)

Węgój, gm. Biskupiec, tzw. Skansen Maszyn Rolniczych (Stowarzyszenie „Nasz kawałek Warmii”)(0)

Wilimowo, gm. Jonkowo, Ziołowa Dolina, Kolekcja („Muzeum”) Techniki Wojskowej
(0)

Muzea typu skansenowskiego duże o przynajmniej regionalnym zasięgu (10)

Olsztynek, Muzeum Budownictwa Ludowego - Park Etnograficzny **(10)**

Inne muzea typu skansenowskiego (za pierwsze dwa) (6)

Dobre Miasto, Skansen Miejski, ul. Sowińskiego 15 **(6)**

Czerwonka, gm. Biskupiec, Muzeum Pszczelarstwa (skansen pszczelarsko-rolniczy)
(6)

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu krajowym (w sumie za pierwsze trzy) (4)

Brak

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym* (w sumie za pierwsze trzy) (2)

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur – w roku 2025 pięć wystaw czasowych, m.in. "Z ludowego dziennika. Rośliny w kuchni, medycynie i wierzeniach Warmii i Mazur"
(2+2+2) = **(6)**

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na dużą skalę (ponad 10 placówek) (4)

brak

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na mniejszą skalę* (3-9 placówek) (2)

Noc Muzeów w Olsztynie 17 05.2025, trzy placówki,

<https://muzeum.olsztyn.pl/8139,noc-muzeow-2025.html> **(2)**

Lokalne izby pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech****) (1)

Biskupiec, stała kolekcja aparatów fotograficznych (największa w kraju) (0)

Biskupiec, Galeria Ziemi Biskupieckiej (0)

Brąswałd, gm. Dywity: Izba Pamięci w budynku Biblioteki (dawna szkoła polska)
(0)

Olsztynek, Multimedialne Muzeum Obozu Jenieckiego Stalag IB i Historii Olsztyńka (0)

Gietrzwałd, Izba Muzealna „w Warmiński Chałupie” (chałupie warmińskiej) (0)

Olsztyn, Stary Ratusz (Biblioteka Publiczna) – stała, wymienna wystawa artystyczna ((0).

Węgój, gm. Biskupiec, wioska tematyczna „Warmińskie Straszdyła” (0)

Samodzielne prezentacje multimedialne (pierwsze dwie) (4)

Olsztyńskie Planetarium ul. Żołnierska 13: wystawa interaktywna "Doświadczalnia Kopernika" (4)

Obserwatorium Astronomiczne w Olsztynie - seanse astronomiczne (45 minut) (4)

Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach **dodatkowe** punkty za:

Ekspozycje i prezentacje multimedialne (do dwóch) (2)

Olsztyn, Obserwatorium Astronomiczne: stała wystawa meteorytów (multimedialna, interaktywna) (2)

Olsztyńskie Planetarium - wystawa interaktywna (2)

Wersje obcojęzyczne ekspozycji i prezentacji multimedialnych (do dwóch) (za każdą 1)

brak

Ekspozycje i prezentacje albo samodzielne placówki muzealne związane tematycznie z innymi grupami narodowymi lub etnicznymi, dziejami innych państw lub narodów (za pierwsze dwie z objaśnieniami w innym języku) (3)

Olsztynek, Muzeum Budownictwa Ludowego (znacząca część obiektów prezentuje dziedzictwo wschodniopruskiej wsi) (3)

Przewodniki elektroniczne, papierowe lub pobieralne (1)

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur alternatywna trasa zwiedzania "Gotycka architektura w olsztyńskim Zamku" z przewodnikiem elektronicznym (1)

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur, pobieralna aplikacja wirtualnej rzeczywistości Zamku z okresu życia Kopernika oparta na systemie QR - funkcjonuje w kluczowych miejscach wystawy głównej (1)

Olsztyn, Obserwatorium Astronomiczne, tematyczna aplikacja obiektowa dla Ogrodu Kopernika (1)

- Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (do 2 języków za każdy:) (1)
Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur, pobieralna aplikacja wirtualnej rzeczywistości Zamku z okresu życia Kopernika oparta na systemie QR – EN, DE, UKR (2)
- Przewodnicy obiektowi / edukatorzy stali (2)
Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur (2)
Olsztyńskie Planetarium (2)
Olsztyn, Obserwatorium Astronomiczne (2)
Olsztynek, Muzeum Budownictwa Ludowego (Park Etnograficzny) (2)
Dobre Miasto: Baszta Bociania i skansen (wspólna obsługa) (2)
Olsztyn, Muzeum Nowoczesności (2)
- Przewodnicy obcojęzyczni obiektowi, animatorzy doświadczeń tematycznych (stali) każdy język do trzech (1)
Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur (EN) (1)
- Przewodnicy obiektowi lub animatorzy doświadczeń tematycznych na wcześniejsze zamówienie** (1)
Olsztyn, Muzeum Archidiecezji Warmińskiej (1)
Barczewo, Muzeum im. F. Nowowiejskiego (1)
- Przewodnicy obiektowi lub animatorzy doświadczeń tematycznych na wcześniejsze zamówienie w przynajmniej 2 językach obcych (w braku stałych), za każdy język do trzech (1)
brak
- Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego muzeum (pierwsze 2) (po 2 pkt)
Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur, Gra "Mikołaj Kopernik" - (AR), w trakcie zwiedzania, czas: 60 min. (2)
Olsztyn Obserwatorium Astronomiczne, „Doświadczalnia Kopernika” – stacjonarna, multimedialna gra tematyczna (2)
Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur, film biograficzny o Mikołaju Koperniku - do samodzielnego uruchomienia przez zwiedzających (0)
Olsztyn, Muzeum Nowoczesności: programy interaktywne dla dzieci (puzzle, muzealny quiz tematyczny) (0)
- Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie w przynajmniej 2 językach obcych (w braku stałych), za każdy język do trzech (1)
Olsztyn, Biblioteka Publiczna (Stary Ratusz), EN, DE (2)

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania muzeum (za pierwsze 2) (po 1 pkt)

Olsztyńskie Planetarium: Projekcja edukacyjna Świat ułamkowych wymiarów (1)

Olsztyńskie Planetarium: Projekcja edukacyjna: „Sondujemy Układ Słoneczny” (1)

Olsztyńskie Planetarium: Warsztaty edukacyjne na zamówienie, ok. 45 minut (0)

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur 12 propozycji warsztatów tematycznych w różnych wersjach scenariusza (m.in. techniki plastyczne) (0)

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur, lekcja muzealna: "Mikołaj Kopernik – mieszkańiec olsztyńskiego Zamku" (0)

Olsztynek, Muzeum Budownictwa Ludowego (Park Etnograficzny) – 12 tematów lekcji muzealnych (0)

Olsztyn, Muzeum Archidiecezji Warmińskiej: lekcje muzealne na zamówienie (kilka tematów) (0)

Olsztyn, Obserwatorium Astronomiczne – pokazy nieba w pt., sob. niedz. (0)

Olszty, Muzeum Przyrody, lekcje muzealne (kilka scenariuszy) (0)

Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż przed 5 laty (1)

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur: Przewodnik Ilustrowany MWiM. Zamek w Olsztynie, 2025 (1)

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur Budowniczości Zamku w Olsztynie 2022 (1)

Olsztynek, Muzeum Budownictwa Ludowego - Park Etnograficzny w Olsztynku – Przewodnik (1)

Wersje obcojęzyczne własnego materiału informacyjnego (min. dwie wersje) (1)

Olsztynek, Muzeum Budownictwa Ludowego - Park Etnograficzny w Olsztynku – Przewodnik (EN, DE) (1)

Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur (1)

Olsztynek Muzeum Budownictwa Ludowego (Park Etnograficzny) (1)

Przy muzeach o znaczeniu **krajowym** dodatkowe punkty za:

Opis zbiorów w językach obcych (1)

Olsztyn, Muzeum Warmii i Mazur (1)

Pojedyncze eksponaty (kolekcje) o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch) (2)
brak

Przy muzeach **regionalnych i lokalnych** punkty dodatkowe za:

Stałe godziny otwarcia (1)

Olsztyn, Muzeum Archidiecezji Warmińskiej (1)

Olsztynek, Muzeum Budownictwa Ludowego (1)

Olsztynek, Multimedialne Muzeum Obozu Jenieckiego Stalag IB i Historii Olsztynka (1)

Dobre Miasto, Skansen Miejski i Baszta Bociania (wspólnie) (1)

Olsztyn, Muzeum Nowoczesności (1)

Olsztyn, Biblioteka Publiczna (ekspozycja w Starym Ratuszu) (1)

Barczewo, Muzeum F. Nowowiejskiego (1)

Olsztyn, Muzeum Przyrody (1)

Gietrzwałd, Izba Muzealna (1)

Biskupiec, kolekcja aparatów fotograficznych (1)

Pojedyncze eksponaty lub kolekcje o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch w sumie) (2)

Olsztyn, Zamek Kapituły Warmińskiej (Muzeum Warmii i Mazur)- tablica astronomiczna Mikołaja Kopernika na ścianie zamkowej, dowód prowadzenia badań nad układem słonecznym (2)

Pojedyncze eksponaty o znaczeniu krajowym (najwyżej jeden) (1)

brak

Każda wystawa tematyczna stała powyżej czterech (do dwóch w sumie) (1)

brak

Własny materiał informacyjny, opracowania mniejsze (broszury, foldery) (1)

Olsztyn, Muzeum Nowoczesności, biuletyn do pobrania (coroczny) (1)

I.E. Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu międzynarodowym (7)

brak

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

Barczewo, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Chóralnej im. Feliksa

Nowowiejskiego (programy ostatnich edycji wykazują skalę krajową) (6)

Olsztyn, Green Festival, muzyczny, 3 dni, sierpień, Organizator Agora W.A, i miasto Olsztyn (6)

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

Olsztyńskie Lato Artystyczne, rozproszony czasowo, lipiec, kulturalny, MOK w Olsztynie (4)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu międzynarodowym (7)

brak

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech) (6)

brak

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)

Olsztyn, Dziedzictwo Kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla, event kulinarny, 1-2 dni, czerwiec (4)

Dobre Miasto, Sun Dies Festival, muzyczny, org. Urząd Miejski w Dobrym Mieście, 2 dni, sierpień (4)

Gietrzwałd, główny odpust sanktuarium (14 września, w święto Narodzenia NMP, 1 dzień) (4)

Olsztyn, Międzynarodowe Dni Folkloru Warmia i Mazury, 5 dni, lipiec (0)

Olsztyn, Warmiński Jarmark Świąteczny, 4 dni, grudzień (0)

Regularne inscenizacje historyczne lub tematyczne o znaczeniu międzynarodowym (7)

brak

Regularne inscenizacje historyczne lub tematyczne o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

brak

Regularne inscenizacje historyczne lub tematyczne o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

Olsztyn, Przybycie Kopernika na olsztyński Zamek (4)

Dobre Miasto: Turniej Rycerski, wrzesień (4)

Olsztyn, inscenizacja obrony Olsztyna w 1521 r., termin ruchomy (0)

Olsztyn, Obserwatorium Astronomiczne: „W astroferze sztuki” - cykl wydarzeń, koncertów, spektakli, plenerów w Ogrodzie Kopernika od czerwca do sierpnia) (0)

Olsztyn, Warmińska Noc Perseidów – plenerowa impreza w Parku Centralnym, 10 sierpnia, g. 16:00–24:00 (0)

Olsztyn (Kortosfera) Słońce rządzi wszystkim – wydarzenie popularnonaukowe (0)

Rzadsze eventy kultury wysokiej lub masowej o znaczeniu międzynarodowym
(jeden)(4)

brak

Regularne działanie na terenie regionu grup inscenizacji historycznej (za pierwsze
dwie) (5)

Olsztyn: Grupa Rekonstrukcji Historycznej Allenstein (5)

Dobre Miasto: Grupa Historyczna Guttstadt (5)

Olsztyn: Drużyna Wojów Bolesławowych Białozór (0)

Olsztyn: Bractwo Rycerskie Warmińska Dzika Kompania (0)

Olsztynek, Konwent świętego Piotra - grupa inscenizacji historycznych (0)

Dodatkowy punkt przyznaje się za każdy dzień trwania danego eventu kultury
masowej ponad 4 dni (jednak nie więcej niż 3 punkty w sumie)

Olsztyn, Międzynarodowe Dni Folkloru Warmia i Mazury, 5 dni (1)

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe:

Z ofertą turystyczną (do dwóch) (2)

Olsztynek, Huta Szkła Artystycznego (2)

Bukwałd, gm. Dywity - Manufaktura Tygiel Warmiński (olejki eteryczne)(2)

Z ofertą kulturową (do dwóch): (2)

Brak

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego zakładu (pierwsze 2)
(po 2 pkt)

brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania zakładu (za
pierwsze 2) (po 1 pkt)

*Bukwałd, gm. Dywity - Manufaktura Tygiel Warmiński, warsztaty kreatywne, 3
scenariusze (2)*

Olsztynek, Huta Szkła Artystycznego, zwiedzanie i pokazy na zamówienie (2)

Dodatek za obsługę w językach obcych: (minimum dwa języki obce) (za każdą ofertę)
(1)

brak

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

ZOO, Akwaria, Parki Dzikich Zwierząt, inne duże obiekty zoologiczne (za każdy do

trzech) (4)

Nikielkowo, gm. Barczewo Warmiński Zwierzyniec (nie jest ogrodem zoologicznym)
(0)

Park Narodowy z Muzeum Przyrodniczym na terenie regionu (za każdy) (8)

brak

Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)

brak

Rezerwat przyrody na terenie regionu (Poza Parkami Narodowymi i Krajobrazowymi)
do trzech) (1)

Olsztyn, rezerwat przyrody Mszar obszar (teren Lasu Miejskiego) (1)

Olsztyn, rezerwat przyrody Redykajny (teren Lasu Miejskiego) (1)

Gm. Jeziorany, rezerwat przyrody Ustnik (faunistyczny – siedliska ptaków) (1)

Gm. Stawiguda i gm. Purda, rezerwat przyrody Las Warmiński (0)

Gm. Dobrze Miasto, rezerwat przyrody Ruda (leśny) (0)

Gm. Gietrzwałd, gm. Świątki, rezerwat przyrody Ostoja Bobrów na rzece Pasłęce
(0)

Gm. Olsztynek, rezerwat przyrody Bagno Nadrowskie (0)

Gmina Jonkowo, rezerwat przyrody Kamienna Góra, leśny (0)

Gmina Świątki, rezerwat przyrody Kwiecewo - faunistyczny (rybitwy) (0)

Gmina Biskupiec, rezerwat przyrody Dębowo (0)

Gm. Kolno, rezerwat przyrody Bukowy (leśny) (0)

Gm. Purdy, rezerwat przyrody Jezioro Kośno (0)

Ogród Botaniczny, Palmiarnia, Arboretum (za pierwsze dwa obiekty) (4)

Kudypy, gm. Gietrzwałd, Leśne Arboretum Warmii i Mazur (4)

Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2)

Smolajny, gm. Dobrze Miasto; założenie ogrodowo- parkowe przy Dworze Biskupim
(2)

Gąsiorowo, gm. Olsztynek park podworski przy pałacu (2)

Park miejski duży kultywowany (pow. od 4 ha) z obiektami sztuki (za pierwsze dwa)
(2)

Olsztyn, Park Podzamcze (Zamkowy) z Przymurzem (2)

Olsztyn, Park Centralny z fontannami i Aleją Offenburga, 13 ha (2)

Olsztyn, Park Jakubowo (10 ha) między Łyną a al. Wojska Polskiego (0)

Park miejski duży, kultywowany, bez obiektów sztuki* (za pierwsze dwa) (1)

Brak (0)

*Park miejski mniejszy (powierzchnia od 1-4 ha) z obiektami sztuki** (za pierwszy) (1)*

Barczewo, Park Miejski (0)

Jeziorany, Park Miejski (0)

Biskupiec, Park Miejski (0)

Gietrzwałd, Ogrody Nad Rzeką (Giłwą) z obiektami sztuki nowoczesnej (0)

Ponadto:

Gm. Gietrzwałd: Park Kulturowy Warmińskiej Drogi Krajobrazowej (0)

I.H. Szlaki kulturowe:

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu międzynarodowym (8)

Szlak Kopernikowski, biograficzny, realny, przebiega przez Olsztyn i Dobre Miasto z obiektami, Olsztynek (bez obiektów) (8)

Droga Świętego Jakuba „Camino Polaco - szlak realny, profil pielgrzymi, przebiega przez Olsztyn, Gietrzwałd, Barczewo, z obiektami (8)

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu krajowym (za pierwsze trzy) (6),

Szlak Zamków Gotyckich: architektury militarnej, krajowy, realny (obiekt: Zamek Kapituły w Olsztynie) (6)

Przebiegające przez region materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu regionalnym (pierwsze dwa) (3)

Brak szlaków realnych (0)

Materialne lub realne szlaki turystyczne w regionie (własne) (za pierwsze trzy) (3)

Łynostrada – regionalny szlak rekreacyjny (rowerowy), przebiega przez cały Olsztyn wzdłuż Rzeki Łyny – nie posiada profilu kulturowego (0)

Na terenie powiatu: 23 lokalne szlaki i trasy rekreacyjne, oznaczone, bez profilu kulturowego poza nazwą - www.szlaki.mazury.pl/szlaki-powiat-olszynski (0)

Materialne lub realne szlaki lub trasy w poszczególnych miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (3)

Dywity, ścieżka historyczno-dydaktyczna na terenie dawnej niemieckiej bazy wojskowych sterowców „Dywicki Szlak Sterowców) (3)

Baldy, gm. Purda, Aleja Biskupów (warmińskich) - fragment odtworzonego Traktu Biskupiego w miejscu tradycyjnych powitań biskupów na granicy Warmii (3)

Wirtualne szlaki turystyczne, przebiegające przez teren regionu (za pierwsze trzy) (2)

Szlak Świętej Warmii, wirtualny, obiekty w Olsztynie, Gietrzwałdzie, Dobrym Mieście (2)

Szlak Napoleoński (na Warmii) biograficzny, militarny, wirtualny (Olsztyn, Jonkowo, Barkweda, Skolity) (2)

Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury (projekt sieciowy ze wskazanymi punktami doświadczeń w mieście i powiecie: Butryny, gm. Purda, Olsztynek, Olsztyn (4 obiekty), Kromerowo, gm. Barczewo - www.polskieskarby.pl/szlak-kulinarny/warmia-i-mazury (2)

Szlak Grunwaldzki (przebiega przez gminę Olsztynek) (0)

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

Dobre Miasto - Trasa-pomnik Napoleona Bonaparte, Dobre Miasto – Piotraszewo (1)

Olsztyn, Szlak im. Alojzego Śliwy (czarny) z multitematyczna trasa miejska PTTK (1)

Barczewo „Szlak miejski” propozycja zwiedzania z mapą i opisami (www.barczewo.pl/3671/szlak-miejski) (1)

Ponadto:

Olsztyn, Szlak średniowiecznych fortyfikacji Olsztyna (wirtualny, mapa i opisy) www.zabytki.olsztyn.eu/fileadmin/mkz/publikacje/Stare-Miasto-Fortyfikacje.pdf (0)

Olsztyn USE-IT. Propozycja zwiedzania miasta w postaci mapki z miniprzewodnikiem stworzonej przez młodych mieszkańców Olsztyna dla ich rówieśników (turystów)- wersja EN (0)

Olsztyn, eksploracyjna Gra Miejska Olsztyn z mapą (w ramach Szlaku Kopernikowskiego)(0)

Inner wirtualne lokalne szlaki PTTK (czerwony, niebieski, zielony), tymi trasami prowadzone są tematyczne zwiedzania miasta (0)

Olsztyn, Visit Olsztyn: Uroki Starego Miasta – wycieczka miejska po opisanej trasie, w stałej ofercie (0)

Podziemne trasy turystyczne stale dostępne na terenie regionu (7)

brak

Regularna oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem (za pierwsze dwie trasy) (3)

Oferty PTTK Oddział w Olsztynie – oferty nie są regularne (0)

Oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem na zamówienie (za pierwsze dwie trasy) (1)

Oddział Warmińsko-Mazurski PTTK w Olsztynie oferuje obsługę wycieczek szkolnych w okolicy oraz rajdy i gry turystyczne, jednak bez wskazania stałych tras (www.warmia.pttk.pl/index.php/nasza-oferta.html) (1)

Dodatkowe wersje językowe oferty objazdu z przewodnikiem (za dwie pierwsze) (1)
brak

Ponadto: Olsztyn: spływy kajakowe "Łyną przez Olsztyn" od Zamku do elektrowni wodnej na Łynie (0)

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej :

II.A. Informacja turystyczna:

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

Olsztyn, Wojewódzkie Centrum Informacji Turystycznej , ul. Staromiejska 1, w sezonie codziennie, poza sezonem pon.-pt., 8.00-16.00, informacja o atrakcjach, materiały informacyjne i promocyjne, sprzedaż pamiątek, pośrednictwo usług przewodnickich (2)

Dobre Miasto, Punkt Informacji Turystycznej przy urzędzie Miasta i Gminy, ul. Warszawska14, czynny pon.- pt. 9.00-15.00, informacja, materiały w ograniczonym zakresie, PL (2)

Gietrzwałd, punkt informacji Turystycznej, ul. Kościelna 1, Czynny wt.-pt. 10.00-18.00, sob. 11.00 – 15.00 (0)

Barczewo, punkt Informacji Turystycznej, ul. Mickiewicza 12 (2)

Biskupiec, punkt Informacji Turystycznej, Pl. Wolności 5C (2)

Olsztynek, punkt Informacji Turystycznej, Rynek 1 (2)

Informacja w językach obcych (za każdy język do trzech) (1)

WCIT w Olsztynie – angielski, niemiecki (2)

PIT w Dobrym Mieście – angielski (1)

Przewodnicy miejsca lub terenowi na zamówienie (3)

Olsztyn, Dobre Miasto (3)

Przewodnicy miejsca lub terenowi, (za każdy język do czterech) (1)

Olsztyn: PL, EN, DE, FR, IT, CZ, RU, UKR (4)

Aktualny własny materiał informacyjny wysokiej jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie) (2)

Olsztyn, prywatny system interpretacyjny dla zwiedzania miasta, Olsztyn UseIT

Wersje obcojęzyczne materiału informacyjnego wysokiej jakości (każdy język do trzech) (1)

brak

Pozostały* aktualny materiał informacyjny: (1)

Audioprzewodnik po Warmii i Mazurach - VoxTravel.pl - liczne komponenty systemu opisowo-interpretacyjnego w Olsztynie , Gietrzwałdzie, Barczewie i

Dobrym Mieście (1)

Wersje obcojęzyczne pozostałego materiału informacyjnego* (od dwóch języków) (1)

brak

II.B. Infrastruktura turystyczna:

Hotele 5,4,3,2,1-gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane⁵¹ – (za pierwsze dwa obiekty każdej kategorii) (2)

Hotele 5*****

Siła k. Olsztyna, gm. Gietrzwałd, Hotel Marina Club, Siła 100 (2)

Hotele 4****

Olsztyn: Hotel Wileński, R. Knosały 5, Olsztyn (2)

Dorotowo, gm. Stawiguda, Hotel Galery 69, Dorotowo 38 (2)

Kromerowo, gm. Barczewo, Hotel Azzun Orient Spa & Wellness, Kromerowo 29 (0)

Pluski, gm. Stawiguda, Termy Medical, ul. Pluszna 36 (0)

Hotele 3***

Olsztyn: Best Western Plus Hotel Olsztyn Old Town Aleja Warszawska 39 (2)

Dobre Miasto, Hotel Kopczyński, Orła Białego 18 (2)

Dadaj, k. Ramsowa, gm. Barczewo, Hotel Star-Dadaj(0),

Rukławki, gm. Biskupiec Hotel Słoneczny Brzeg (0),

Olsztyn: Tiffi Boutique Hotel, ul. Żeglarska 7 (0)

Olsztyn: Hampton by Hilton Olsztyn, Al. Piłsudskiego 34 (0)

Hotele 2**

Olsztyn: Hotel Pod Zamkiem, ul. Nowowiejskiego 10 (2)

Olsztyn: Hotel Na Skarpie, ul. Gietkowska 6A (2)

Hotele 1*

Brak (0)

Hostele

Olsztyn, Hostel "Wysoka Brama", ul. Staromiejska 1 (2)

Olsztyn: Hostel Stadion, ul. Piłsudskiego 69a (2)

Olsztyn: Hostel Relaks, ul. Żołnierska 13B (0)

Campingi:

Camping Tumiany, gm. Barczewo, Tumiany 1a (2)

Camping Bartbo, Butryny gm. Purda (2)

Olsztyn, Camping Pirat, ul Bałtycka 95 (0)

Pensjonaty i pokoje na wynajem

Olsztyn, Pensjonat U Jacka, ul. Wodna 1c (2)

Klewki, gm. Purda, Pensjonat Warmiński Zakątek (2)

Olsztyn: Nad Zatoką Aparthotel by Rent4You, ul. Kapitańska 2 (0)

Olsztyn: Golden Apartments Centrum, ul. Mickiewicza 25 (0)

Gospodarstwa agroturystyczne

Bukwałd, gm. Dywity: GA Brewilla, Bukwałd 59 (atrakcja; owce św. Jakuba) (2)

Olsztyn, GA Kryst-Tad, Gutkowo 9 (2)

Schroniska:

Olsztyn: Szkolne Schronisko Młodzieżowe ul Kościuszki 72/74 (2)

Gietrzwałd, Dom Pielgrzyma im. Jana Pawła II, ul. Kościelna 6 (2)

Istniejąca oferta pakietowa hoteli z usługami turystycznymi (za pierwsze dwie oferty w różnych klasach) (1)

Olsztyn: Pakiet Visit Olsztyn Nocujesz Zyskujesz (kilka hoteli plus miejska karta turysty, zarządca: Wydział Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Olsztyn) (1)

Dobre Miasto, Hotel Ranczo w Dolinie, nocleg plus wypożyczenie sprzętu turystycznego, ognisko (1)

Restauracje z autentyczną kuchnią regionalną, (za pierwszy obiekt) (3)

Gietrzwałd, Karczma Warmińska, ul. Kościelna 1, 11-036 Gietrzwałd (3)

Olsztyn, Restauracja Cudne Manowce, ul. Bolesława Chrobrego 4A (0)

Olsztynek, Karczma w Skansenie, ul. Leśna 23 (0)

Butryny, gm. Purdy, Gospoda Warmińska, Butryny 26A (0)

Restauracje z autentyczną krajową kuchnią tradycyjną (za pierwszy inny obiekt) (2)

- Biskupiec, Restauracja Pod Klonem, Biskupiec-Kolonia 21 (2)*
- Dobre Miasto, Restauracja Ranczo w Dolinie, ul. Łużycka 44 (0)*
- Olsztyn, Gęś i Zając, ul. Prosta 14 (0)*
- Olsztyn Karczma Nad Łyną ul. H. Kołłątaja 11/12 (0)*
- Olsztyn, Restauracja Loft, ul. Stare Miasto 4/6/13 (0)*
- Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)
- Olsztyn, Restauracja Port, Żeglarska 4 (1)*
- Olsztyn, Pod Czerwonym Klonem, Targ Rybny 11 (0)*
- Olsztynek, Restauracja z Zielonym Piecem, ul. Floriana 1 (0)*
- Olsztyn, Restauracja Prosta 38, ul. Prosta 38 (0)*
- Dodatkowe punkty za historyczne wnętrza restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)
- Gietrzwałd, Karczma Warmińska, ul. Kościelna 1 (1)*
- Olsztyn, Restauracja Cudne Manowce ul. Bolesława Chrobrego 4A (1)*
- Dodatkowe punkty za ofertę kulturalną w restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)
- Gietrzwałd, Karczma Warmińska, ul. Kościelna 1 - Biesiady Warmińskie, piątek (1)*
- Olsztyn, Restauracja Port, ul. Żeglarska 4 – regularne koncerty muzyczne (1)*
- Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22 (za pierwszą) (1)
- Olsztyn, Restauracja Port, Żeglarska 4 (do 23.00) (1)*
- Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 24 (za pierwszą) (1)
- brak (0)*
- Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)
- Barczewo, Bar Bistro Warmińskie, ul. Mazurska 2/5 (1)*
- Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (pierwsze dwie oferty) (2)
- Olsztyn, Kangoor, wynajem busów, ul. Bpa T Wilczyńskiego 25E (2)*
- Dobre Miasto, Alkom - wypożyczalnia busów, ul. J. Bema 10 (2)*

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Lotnisko z połączeniami międzynarodowymi w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (1 godzina na dotarcie) (4)

brak (0)

Lotnisko z połączeniami krajowymi* w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (3)

brak (najkrótsza odległość drogowa z centrum Olsztyna do PL Olsztyn – Mazury w Szymanach wynosi 57 km (0)

Duży dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (3)

Olsztyn Główny, ranga 1 (3)

Inny* dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (2)

PKP Dobrze Miasto, ranga 2 (0)

Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)

DA Olsztyn, przy PKP Olsztyn Główny, ranga 1, (2)

Przystanek* autobusowy na miejscu (za pierwszy) (1)

Dobrze Miasto przystanek autobusowy, ul. Orła Białego (0)

Dworzec autobusowy w Olsztynku, główne przystanki autobusowe w:

Gietrzwałdzie, Dywitach, Barczewie, Biskupcu (0)

Port pasażerski morski na miejscu (za pierwszy) (3)

brak

Czynna przystań* pasażerska morska lub rzeczna (za pierwszą) (1)

brak

Autostrada lub droga ekspresowa w odległości mniej niż 20 km (za pierwsze dwie) (4)

Droga Ekspresowa S-7 Gdańsk - Warszawa – Kraków (Olsztyn, Olsztyniek) (4)

Droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) (2)

DK 16 Olsztyn - Elk, Augustów (Olsztyn) (2)

DK 51 Bezledy – Olsztyn (Olsztyn, Dobrze Miasto) (2)

DK 53, Olsztyn – Szczytno (0)

Inne połączenie* bez utrudnień dla autokarów (za pierwsze dwa) (1)

Droga 530, Dobrze Miasto – Ostróda (0)

Droga 593, Dobrze Miasto – Morąg (0)

Droga 507, Dobrze Miasto – Braniewo (0)

Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)

ZDZiT Olsztyn (2)

Kursy nocne komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (1)

ZDZiT Olsztyn (linie NO1, NO2) (1)

Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)

Olsztyn, Blue Taxi, Elf Taxi (1)

Stała oferta powozów, bryczek i inna retro (za pierwszą ofertę) (3)

Brak (0)

Oferta powozów, bryczek i inna retro na zamówienie (za pierwszą ofertę) * (1)

Olsztyn, Ataman, Gutkowo 71, wynajem powozów i bryczek (1)

II.D. Promocja turystyczna:

Samodzielny udział regionu lub wchodzących w jego skład miejscowości, gmin lub obiektów w światowych prestiżowych targach turystycznych (za każde stoisko w roku do trzech) (3)

brak w latach 2024-2025 (0)

Samodzielny udział regionu lub innych podmiotów (jak wyżej) w krajowych targach turystycznych* (za każde stoisko do trzech) (2)

TT Warsaw – Międzynarodowe Targi Turystyczne (2025), Olsztyn (2)

TT Warsaw – Międzynarodowe Targi Turystyczne (2025), powiat olsztyński (2)

Wydawanie regularnych publikacji o charakterze promocyjnym (za pierwsze 2 w ostatnim roku) (1)

brak (poza regularnie wznawianymi broszurami Visit Olsztyn) (0)

Zorganizowanie podróży/wizyty medialnej w ostatnich 2 latach (2)

Brak w latach 2024 i 2025 (0)

Zorganizowanie konferencji naukowej lub popularyzacyjnej związanej z turystyką w ciągu ostatniego roku (1)

Olsztyn, 2025, Konferencja: kształtowanie oferty turystycznej regionu (4.04.2025) (1)

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:

III.A. Instytucje kultury

Teatr stały (za pierwszy obiekt) (3)

Teatr im. Stefana Jaracza, ul. 1 Maja 4, 10-118 Olsztyn (3)

Olsztyński Teatr Lalek, ul. Głowackiego 17, 10-447 Olsztyn (0)

Filharmonia na miejscu (3)

Warmińsko-Mazurska Filharmonia w Olsztynie, ul. Głowackiego 1 (3)

Stała oferta koncertów muzycznych* (za pierwszą ofertę) (2)

nie dotyczy

Sezonowa oferta teatralna lub muzyczna** (za pierwsze dwie) (1)

nie dotyczy

Opera na miejscu (2)

brak

Teatr muzyczny (operetka, rewia lub musical) na miejscu (za pierwszą ofertę) (2)

Teatr Muzyczny UWM w Olsztynie (2)

Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Olsztyn, Multikino w Galerii Warmińskiej, Kino Helios w Galerii Aura (2)

III.B. Atrakcje krajobrazowe:

Góry ze znakowanymi szlakami turystycznymi na terenie regionu (2)

brak (0)

Jeziora (zdatne do kąpielii, dostępne) ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen) (2)

Olsztyn Jezioro Ukiel ze szlakiem rekreacyjnym wokół akwenu (2)

Jezioro Limajno z plażą i ośrodkiem sportów wodnych, Swobodna, gm. Dobre Miasto (0)

Ponadto: kilkadziesiąt innych jezior na terenie miasta Olsztyn i powiatu olsztyńskiego (0)

Brzeg morski na terenie regionu (3)

brak (0)

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)

Barkweda, gm. Dywity, trzy dęby pomnikowe (1)

Słazek, gm. Jonkowo, pomnik przyrody, drzewo klon (1)

Wilimowo, gm. Jonkowo, pomnik przyrody, drzewo lipa (0)

Olsztyn, drzewa pomnikowe w parku podworskim na os. Pozorty (0)

Łęguty, gm. Gietrzwałd, zespół drzew na cmentarzu przy kościele ewangelickim (0)

Gm. Gietrzwałd, droga Woryty - leśniczówka Żelazowice, aleja lip drobnolistnych (0)

Ponadto: kilkadziesiąt innych pomników przyrody na terytorium powiatu olsztyńskiego.

Wieże widokowe stałe dostępne (za pierwsze dwie) (1)

Wieża Obserwatorium Astronomicznego w Olsztynie z tarasem widokowym (1)

Dobre Miasto, taras widokowy w wieży Centrum Kulturalno-Bibliotecznego (1)

Biskupiec, taras widokowy na wieży kościoła pw. św. Jana Chrzciciela (0)

Barczewo, wieża ratuszowa z tarasem widokowym (0)

Możliwość zamówienia lotu turystycznego nad regionem lub miejscowością (za pierwszą) (3)

Aeroklub Warmińsko-Mazurski w Olsztynie – loty widokowe, nad całym mikroregionem: www.aeroklub.olsztyn.pl (3)

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt) (2)

Pluski, gm. Stawiguda, Warmia Park, ul. Pluszna 36 (2)

Olsztyn, Wodne Centrum Rekreacyjno-Sportowe Aquasfera, ul. Piłsudskiego (0)

Dobre Miasto, Pływalnia OSiR Dobre Miasto, ul. Garnizonowa 18 (0)

Baseny otwarte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt przy braku basenu krytego) (1)

Olsztyn, Plaża miejska nad Jeziorem Ukiel (z basenami) (0)

Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne, rzeczne – (za pierwszy obiekt) (2)

Biskupiec, plaże nad jeziorami Kraks Mały i Duży (w Rukławkach), nad Jeziorem Dadaj i Węgój (2)

Barczewo, plaża miejska nad jeziorem Orzyc (0)

Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)

Olsztyn, Szkoła Językowa Artos, ul. Seweryna Pięknego 18 (2)

Sezonowa* oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (1)

Olsztyn, Englishperfect, ul. Warszawska 36, kursy wakacyjne języka angielskiego (0)

Stałe centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

Olsztyn, Centrum Rekreacyjno-Sportowe Ukiel (2)

Ośrodek Sportu i Rekreacji w Olsztynie, ul. Żołnierska 13a, 11-041 Olsztyn (0)

Ośrodek Sportu i Rekreacji w Dobrym Mieście, ul. Garnizonowa 18 (0)

Sezonowe* centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (1)

nie dotyczy

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)

Olsztyn, Stadion Stomil (1)

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne (jeździeckie, lotnicze, inne) (pierwsze dwa) (1)

Olsztyn, Instytut Edukacji i Sportu, ul. Warmińska 27 (około 40 typów kursów i szkoleń sportowych) (1)

Lodowiska ogólnodostępne stałe (za pierwszy obiekt) (2)

brak (0)

Lodowiska sezonowe* (za pierwszy obiekt) (1)

Olsztyn, Hala Urania, Lodowisko (1)

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:

IV. A. Instytucje w regionie:

Obecność uniwersytetu w regionie (za pierwszy) (4)

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn (4)

Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwie) (2)

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im T. Kotarbińskiego w Olsztynie (2)

Akademia Finansów i Biznesu Vistula – filia w Olsztynie (2)

Gdańska Szkoła Wyższa, Wydział zamiejscowy w Olsztynie (0)

Obecność siedziby władz państwowych (5)

brak

Obecność siedziby władz wojewódzkich (2)

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (2)

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:

Oficjalne kurorty (za pierwsze trzy miejscowości) (4)

brak

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji (punkty za pierwsze dwa obiekty) (2)

brak

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:

Regularne organizowanie imprez targowych o przynajmniej krajowym zasięgu (2)

Olsztyn, Hala Urania, regularne imprezy targowe, w tym budowlane (2)

Olsztyn, Wiosenne Targi Ogrodnicze, ODR, ul. Jagiellońska 91 (0)

Obecność krajowych central wielkich firm w regionie (za pierwsze trzy) (2)

brak

Całoroczne centra konferencyjne (za pierwszy obiekt) (3)

Olsztyn, Centrum Konferencyjno-Szkoleniowe Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, ul. Dybowskiego 11 (3)

IV.D. Oferta shoppingu w regionie:

Galeria zakupów o znaczeniu regionalnym (za pierwszy obiekt) (4) za jeden następny (2)

Olsztyn, Galeria Warmińska (4)

Olsztyn, Galeria Aura (2)

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych z patentem europejskim (za pierwszy obiekt) (2)

brak

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych znanych na skalę krajową (za pierwszy obiekt) (1),

brak

Deptak handlowy (za pierwszy) (2)

brak

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów:

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery) (1)

Powiat Olsztyński – Powiat Rówieński (Ukraina) (1)

Powiat Olsztyński – Powiat Osnabrück (Niemcy) (1)

Olsztyn – Rovaniemi (Finlandia) (1)

Olsztyn - Offenburg (Niemcy) (1)

Olsztyn – Weifang (Chiny) (0)

Olsztyn – Châteauroux (Francja) (0)

Olsztyn - Gelsenkirchen (Niemcy)(0)

Olsztyn – Łuck (Ukraina) (0)

Olsztyn – Richmond (USA) (0)

Biskupiec – Bramsche (Niemcy) (0)

Barczewo – Hagen am Teutoburger Wald (Niemcy) (0)

Dobre Miasto – Quakenbrück (Niemcy)

Dobre Miasto – Montierchaume (Francja)

Dobre Miasto – Kostopol (Ukraina)

Olsztynek – Deols, Le Poinçonnet, Luant (Francja)

Olsztynek -- Mejszagola (Litwa)

Olsztynek – Bańska Szczawnica (Słowacja)

*Olsztynek – Strängnäs (Szwecja)**Olsztynek – Felsőzsolca (Węgry)***Podsumowanie:****kategoria I:** 438

kategoria II: 96

kategoria III: 31

kategoria IV: 25

Łącznie: 590

Tabela 1. Zestawienie punktacji dla powiatu XX w zakresie turystyki kulturowej

Kategoria	Podkategoria	Liczba uzyskanych punktów	Maksymalna liczba punktów
Punty dodatkowe w kategorii I A:I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A Zabytki	175	450
	I.A. a) Obiekty sakralne	61	130
	I.A. b) Zamki i pałace	15	110
	I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne	57	110
	I.A. d) Obiekty militarne	9	50
	Punkty dodatkowe w kategorii IA.	33	50
	I.B. Miejsca historyczne lub znaczące	45	170
	I.B. a) Budowle historyczne i monumenty	36	100
	I.B. b) Cmentarze historyczne	7	50
	I.B. c) Budowle współczesne	1	20
	I.C. Pojedyncze dzieła sztuki	2	70
	I.D. Muzea i wystawy wraz z punktami dodatkowymi	114	200
	I.E. Eventy kulturowe	47	140
	I.F. Zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną	8	20

	I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza	15	50
	I.H. Szlaki kulturowe	38	100
	<i>RAZEM za kategorię I</i>	444	1200
II. Elementy obsługi turystycznej	II.A. Informacja turystyczna	23	30
	II.B. Infrastruktura turystyczna	50	50
	II.C. Infrastruktura komunikacyjna	18	30
	II.D. Promocja turystyczna	5	20
	<i>RAZEM za kategorię II</i>	96	130
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A. Instytucje kultury	10	14
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	9	14
	III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna	12	12
	<i>RAZEM za kategorię III</i>	31	50
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową	IV.A. Instytucje w regionie	10	16
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	0	10
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	5	10
	IV.D. Oferta shoppingu	6	10
	IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów	4	4
	<i>RAZEM za kategorię IV</i>	25	50
SUMA (WSZYSTKIE KATEGORIE)		593	1430

III. Ocena mikroregionu z punktu widzenia turystyki kulturowej

Dane podstawowe: Z geograficznego punktu widzenia powiat olsztyński i sam Olsztyn są położone na obszarze Pojezierza Olsztyńskiego [Kondracki, Richling 1994], na jego terytorium występują niewielkie różnice wysokości bezwzględnej oraz znajduje się tu wiele niedużych jezior z wysokim poziomem czystości wody. Analizowany mikroregion tworzą następujące samorządy: gmina miejska Olsztyn (miasto na prawach powiatu) oraz 12 gmin powiatu olsztyńskiego (ziemskiego): gminy miejsko-wiejskie: Barczewo, Biskupiec, Dobre Miasto, Jeziorany i Olsztynek oraz gminy wiejskie: Dywity, Gietrzwałd, Jonkowo, Kolno, Purda, Stawiguda, Świątki. Miasto Olsztyn, posiadające powierzchnię 88 km² zamieszkuje około 166 tys. osób Natomiast

powierzchnia powiatu olsztyńskiego (ziemskiego) to 2838 km², a zamieszkuje go 127 tys. osób. Mikroregion jest położony na obszarze historycznej Warmii, gdzie w szerokich kręgach ludności zachowała się silna tożsamość warmiacka [Sakson 1994, Szyfer 1996].

Wyniki analizy potencjału. W I kategorii waloryzacji (odnoszącej się do zasobów, zorganizowanych doświadczeń i systemów organizacji turystyki kulturowej) analizowany mikroregion uzyskał **444 punkty**. Pozwala to określić jego potencjał jako **duży**, jednak bardzo blisko górnej granicy tego przedziału (wynoszącej 450 punktów), powyżej której potencjał ten jest określany jako wielki.

Podstawy oceny.

Na tak wysoką ocenę potencjału mikroregionu w największej mierze wpływają: cenne i znaczące obiekty sakralne, bardzo dobrze rozwinięta oferta muzeów i stałych kolekcji oraz wystaw z bogatym programem zorganizowanych doświadczeń tematycznych, przebiegające przez stolicę regionu i powiat ziemski odcinki szlaków kulturowych wraz z ich kluczowymi obiektami oraz własne (subregionalne, mikroregionalne i lokalne) szlaki i trasy o profilu kulturowym. Nie bez znaczenia pozostaje oferta zasobów etnicznych, a także przyrodniczych, współtworząca krajobraz kulturowy i będąca w stanie dobrze uzupełnić propozycje doświadczeń tematycznych. W szczegółach rozkład punktacji bonitacyjnej wskazuje, że miasto Olsztyn i powiat olsztyński najlepsze rezultaty uzyskały (wspólnie) w następujących zakresach: „muzea, kolekcje i wystawy” (aż 114 punktów, co jest oceną satysfakcjonującą nawet na tle mikroregionów z dużym miastem), „obiekty sakralne” (61 punktów) oraz „szlaki kulturowe i trasy turystyczne” (38 punktów). Z kolei „kulturowo znacząca oferta przyrodnicza” otrzymała zaledwie 15 punktów, co nie jest wynikiem braku zasobów (na terenie miasta i powiatu jest kilkanaście rezerwatów przyrody, muzeum przyrodnicze i arboretum) lecz niskiego poziomu organizacji oferty w tym jej wymiarze: stwierdzono tylko nieliczne wyższe formy ich organizacji, dydaktyzacji oraz kreacji doświadczeń na ich bazie. Na „eventy kulturowe” przypadło z kolei w ramach bonitacji 47 punktów, co dla mikroregionu z dużym, historycznym miastem jest oceną niższą niż przeciętna.

Zatem badany mikroregion cechuje się wyższym niż przeciętny dla kraju potencjałem turystyczno-kulturowym w wymiarze odpowiadającym zainteresowaniom turystyki muzealnej (niemal dwadzieścia obiektów o odpowiadających jej profilach),

tematycznej (tworzonej głównie przez szlaki) oraz religijnej. Z kolei zidentyfikowana znacząca liczba i różnorodność zasobów atrakcyjnych z punktu widzenia turystyki etnicznej oraz kulinarnej (lokujące mikroregion daleko powyżej przeciętnej dla kraju) nie uzyskała wysokiej bonitacji ze względu na ich rozproszenie i brak działań integracyjnych oraz koordynacyjnych zmierzających w stronę wykreowania tematyzowanej oferty i jej marketingu, co zostało szczegółowo opisane w odnośnym dziale Raportu).

W kategoriach II, III i IV analizy – weryfikujących potencjał w zakresie infrastruktury turystycznej, organizacji i promocji turystyki oraz czynników wspierających rozwój turystyki kulturowej, potencjał powiatu jest zadowalający. W zakresie bazy infrastruktury turystycznej przeprowadzona analiza wykazała wysoki, lecz nierównomierny potencjał (typowy dla całego kraju poza nadmorskimi i górskimi obszarami intensywnej turystyki rekreacyjnej). W mieście wojewódzkim funkcjonują wszystkie kategorie i typy oferty noclegowej, podczas gdy w powiecie ziemskim przeważają pensjonaty oraz gospodarstwa agroturystyczne, a hotele (nierzadko wysokich kategorii) występują pojedynczo głównie w miastach i zapewniają usługi tylko w jednej, rzadziej dwóch kategoriach. Stosunkowo uboga jest hotelowa oferta dla gości o skromniejszych zasobach budżetowych.

W obszarze organizacji turystyki istotnym atutem mikroregionu są wyznaczone szlaki i trasy kulturowe: przebiegające przez jego obszar i posiadające tu znaczącą stację (nierzadko o kluczowym znaczeniu) lub własne, obejmujące teren tylko mikroregionu lub poszczególnych miejscowości. Jednak problemem jest brak ich aktywnej koordynacji: nawet szlaki sklasyfikowane jako realne nie posiadają aktywnych lokalnych zarządców, wykonujących jakiegokolwiek usługi na rzecz turystów. Personel obsługi turystyki jest aktywny głównie w obszarze informacji turystycznej (i tu wspomagany przez witryny internetowe oraz aplikacje) oraz interpretacji dziedzictwa – tu czynni są zarówno przewodnicy miejscy oraz terenowi, przewodnicy i edukatorzy muzealni, jak i animatorzy doświadczeń tematycznych. Aktywność promocyjna powiatu i gmin wchodzących w jego skład jest zauważalna w wymiarze zarządzania informacją (jej zbieranie, aktualizacja i dystrybucja do turystów, prowadzenie kalendarzy wydarzeń oraz obecność w infosferze internetowej) natomiast w ostatnich latach tylko sporadycznie obejmuje uczestnictwo w targach, nie są również organizowane podróże medialne.

Oferta gastronomiczna Olsztyna i powiatu ziemskiego ocenianego wspólnie jest bogata i różnorodna, jednak (co typowe dla obszarów aglomeracyjnych całego kraju) nierównomiernie zlokalizowana. Zdecydowana większość zakładów gastronomicznych znajduje się w samej stolicy województwa, przy czym silniejsza ich koncentracja przypada na jego centrum. Z punktu widzenia kulinarnego wymiaru turystyki ocena wypada jednak pozytywnie dla całości obszaru: również w mniejszych miejscowościach (jak Olsztynek, Gietrzwałd, Dobre Miasto, Biskupiec, Butryny) funkcjonują restauracje lub karczmy serwujące dania kuchni regionalnej (warmińskiej) lub przynajmniej z ofertą tradycyjną (staropolską). Niektóre z nich posiadają również adekwatny wystrój wnętrz. Czas otwarcia lokali z tej grupy jest jednak generalnie zbyt krótki, jak na potrzeby turystów (do godziny 20.00) co zmusza osoby realizujące bardziej intensywny program zwiedzania do skorzystania z (eklektycznej) oferty standardowej. Również samorzady miasta, powiatu ziemskiego i gmin nie promują aktywnie oferty kulinarnej, co ogranicza te działania do trwania dwóch kulinarnych eventów (obydwa w Olsztynie). Z kolei przedsięwzięcie pod nazwą Dziedzictwo Kulinarne Warmia-Mazury ogranicza się do obszaru promocji, nie działa jednak w zakresie organizacji turystyki. Należy zaznaczyć, że żaden z lokali gastronomicznych z ofertą regionalną i tradycyjną nie funkcjonuje w godzinach późnowieczornych (po godz. 22:00). Natomiast, co należy wskazać jako atut, w Olsztynie i Gietrzwałdzie istnieje regularna oferta kulturalna towarzysząca wieczornym posiłkom.

Obsługa informacyjna turystów kulturowych w mikroregionie jest na dobrym poziomie i odbywa się w wielu miejscach. Najlepiej rozwinięta jest w Olsztynie, Dobrym Mieście i Gietrzwałdzie, gdzie punkty informacyjne działają po sezonie (od października) także poza godzinami pracy urzędów. W pozostałych miejscowościach (także miastach) punkty Informacji Turystycznej są w sezonie letnim otwarte przez sześć dni w tygodniu (w soboty krócej) zaś po sezonie tylko pięć dni, w godzinach pracy urzędów, czyli zwykle do 15.00. Punkty informacji dystrybuują aktualną literaturę turystyczną i – zwykle – pamiątki, jednak żaden z nich nie pośredniczy usług turystycznych poza przewodnictwem, co poważnie ogranicza ich efektywność w wymiarze obsługi turystów.

Na terenie miasta wojewódzkiego nie działa lokalna organizacja turystyczna, marką turystyczną, informacją i promocją zarządza samorząd miejski poprzez portal Visit Olsztyn. Natomiast teren powiatu jest objęty aktywnością Stowarzyszenia Warmiński Dom, posiadającego status LOT i zajmującego się między innymi promocją

turystyki, a także integracja jej lokalnych interesariuszy i ich działań. Promocja turystyki kulturowej w Olsztynie i całym mikroregionie jest realizowana w ramach ogólnej promocji adresowanej do turystów. Nie jest ona wyodrębniona – wyjątkiem jest osobna podstrona witryny Visit Olsztyn opisująca związki Mikołaja Kopernika z miastem, lecz już bez powiązania z konkretną ofertą. Na poziomie poszczególnych gmin działania promocyjne są prowadzone w ograniczonym zakresie – głównie przez opis najważniejszych atrakcji na witrynie samorządu oraz (nie wszędzie) zestawienie szlaków lub wirtualną propozycję zwiedzania (Olsztyn, Barczewo). W ostatnich latach stwierdzono uczestnictwo Olsztyna i powiatu ziemskiego w jednej (tej samej) imprezie targowej w kraju, natomiast nie podejmowano organizacji podróży medialnych dla dziennikarzy i touroperatorów. Nie przeprowadzono także przekrojowych badań składu, zachowań konsumpcyjnych ani oczekiwań turystów kulturowych. Promocja realizowana ze środków publicznych koncentruje się na wydawaniu i dystrybucji (w sieci punktów informacji turystycznej) materiałów, w tym przewodników, albumów i ulotek informacyjnych dostępnych w języku polskim, angielskim, niemieckim oraz rosyjskim lub ukraińskim.

Witryny internetowe głównych atrakcji miasta wojewódzkiego i powiatu są prowadzone na różnym poziomie. Niektóre (w szczególności te prowadzone przez większe muzea: Warmii i Mazur, Budownictwa Ludowego, Archidiecezji Warmińskiej) posiadają rozbudowaną zawartość, obejmującą wszystkie kluczowe dla turystów opisy zasobów i doświadczeń, a także informacje praktyczne (w tym o usługach), a nawet oferują możliwość odbycia wirtualnego spaceru. Podobnie wyczerpująco oferta opisana jest na witrynie sanktuarium w Gietrzwałdzie. Pozostałe witryny samorządowe prowadzą podstrony adresowane do turystów, na których zamieszczają opis atrakcji, lokalnych tras turystycznych (nie wszystkie) oraz usług recepcji, zwykle zawierają one też krótkie filmy autoprezentacyjne. Mankamentem większości z nich jest jednak ograniczenie do wersji polskojęzycznej – nawet, jeśli istnieje opcja odczytu w języku angielskim, to znajdują się na niej przypadkowe materiały, a nie pełna wersja witryny turystycznej.

Ważną rolę w promocji turystycznej mikroregionu odgrywa witryna internetowa powiatu olsztyńskiego. Jest ona urozmaicona, zawiera dużo informacji o atrakcjach, szlakach i trasach, a także ważniejszych wymiarach dziedzictwa (jak tradycje kulinarne). Mankamentem strony jest brak interaktywnej mapy z

zaznaczonymi atrakcjami (prezentowana jest tylko mapa statyczna) oraz jakiegokolwiek wersji obcojęzycznej.

Organizowane w mikroregionie cykliczne eventy o profilu kulturalnym posiadają aktualnie ograniczony potencjał z punktu widzenia przyciągania do mikroregionu turystów kulturowych. Powodami tego jest albo ograniczona (regionalna) skala samych eventów albo brak pakietu eventowego, zapewniającego uczestnikom spoza miasta i powiatu usługi recepcji podczas trwania wydarzenia, bez ich dodatkowego poszukiwania.

Najważniejszą placówką muzealną mikroregionu, zarządzaną i obsługiwaną przez dedykowany personel muzealny) jest Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie (z siedzibą główną w dawnym Zamku Kapituły Warmińskiej) wraz z oddziałami: Muzeum Przyrody i Muzeum - Dom Gazety Olsztyńskiej. Znajduje się ono w ministerialnym wykazie muzeów, co weryfikuje jego rangę jako krajową. Poza nim rangę regionalną i profesjonalny personel posiadają również Muzeum Budownictwa Ludowego (Park Etnograficzny) w Olsztynku oraz Muzeum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie. Obok wymienionych w mieście, a zwłaszcza w powiecie ziemskim funkcjonuje kilkanaście mniejszych placówek publicznych (prowadzonych przez gminy, społecznych i prywatnych), które posiadają stałe wystawy i niejednokrotnie także używają nazwy „muzeum”. Oceniając ich ofertę wspólnie i ilościowo można stwierdzić imponującą liczbę wystaw i kolekcji stałych (w tym wielu odnoszących się do poszczególnych wymiarów dziedzictwa etnicznego), które jednak cechuje zróżnicowany poziom merytoryczny oraz organizacyjny, a także uporządkowanie i systematyczność przekazu dla zwiedzających. Mankamentem części z tych placówek jest również brak możliwości ich zwiedzania bez uprzedniego zgłoszenia lub powiązanie czasu odwiedzin z godzinami pracy urzędów lub instytucji kultury (jak w Barczewie), co w praktyce wyłącza weekendy – ulubione ramy czasowe odwiedzin turystów. Zespolenie tej oferty przy jednoczesnej poprawie jej jakości i dostępności jest przedmiotem rekomendacji w czwartej części Raportu.

Na obszarze mikroregionu olsztyńskiego funkcjonuje lub przebiega przezeń kilka szlaków kulturowych. Najważniejszymi z nich w odniesieniu do znaczenia są Szlak Kopernikowski (biograficzny) z licznymi obiektami w Olsztynie i dwoma w Dobrym Mieście, odcinek Drogi Świętego Jakuba (Camino Polaco) z obiektami w Barczewie, Olsztynie i Gietrzwałdzie), Szlak Zamków Gotyckich z obiektem w Olsztynie, a także wirtualny Szlak Świętej Warmii. Jednak frekwencja turystów na

wszystkich tych szlakach – z różnych przyczyn – jest stosunkowo niewielka, co ogranicza ich wpływ na turystyczną eksplorację omawianego mikroregionu. Poza tym w mikroregionie funkcjonuje kilka lokalnych tras turystycznych, skoncentrowanych głównie na eksploatacji zasobów poszczególnych gmin lub miejscowości. Są one zwykle poprawnie oznakowane, jednak brak komponentu aktywnego zarządzania: celowanej promocji oraz powiązania z ich eksploatacją usług turystycznych, w tym noclegowych i gastronomicznych. Powoduje to, że w ofercie kulturowo-turystycznej mikroregionu szlaki i trasy tematyczne spełniają rolę sytuującą je jako systemy znacznie poniżej ich potencjału.

Infrastruktura komunikacyjna mikroregionu sprzyja rozwojowi turystyki, zapewniając mu stosunkowo dobrą dostępność w skali ponadregionalnej. Przez powiat przebiega droga krajowa nr 16 (w części jego terytorium mające status drogi ekspresowej S-16) łącząca go z siecią dróg ekspresowych północnej Polski (drogą krajową 16 przez Ostródę i drogę ekspresową S-7: dojazd w kierunku Trójmiasta, a drogą krajową nr 51 do Olsztynka i drogą ekspresową S-7 – w kierunku Warszawy). Droga krajowa 16 łączy mikroregion ze wschodnią częścią województwa i Podlasiem, droga krajowa nr 51 z północną częścią regionu aż po granicę rosyjską, zaś droga krajowa nr 53 przez Szczytno z północnym Mazowszem. Drogi wojewódzkie łączą pozostałe główne atrakcje i miejsca doświadczeń mikroregionu. Jakość dróg w Olsztynie i powiecie ziemskim jest dobra i umożliwia dogodny oraz szybki dojazd do każdego z miejsc posiadających uwzględnione w analizie atrakcje oraz zorganizowane doświadczenia tematyczne. W mikroregionie funkcjonuje dobra sieć rekreacyjnych dróg rowerowych na czele z Łynostradą, przecinającą go od południa ku północy i przebiegającą przez Olsztyn. Dojazd koleją dla turystów zapewniają liczne połączenia z całego kraju zogniskowane na dworcach Olsztyn Główny i Olsztyn Zachodni, z możliwością kontynuacji podróży do kilku innych miejsc powiatu (Dobrego Miasta, Olsztynka, Barczewa Stawigudy). Na dobrym poziomie utrzymane są publiczne połączenia komunikacji autobusowej (aglomeracyjnej i międzymiastowej) z centralnym węzłem w Olsztynie i lokalnymi w Biskupcu, Barczewie, Olsztynku i Dobrym Mieście. Natomiast regionalny port lotniczy (Olsztyn-Mazury w Szymanach), dysponujący tylko niewielką ofertą lotów regularnych, dodatkowo jest położony relatywnie daleko od miejsc koncentracji turystycznej oferty mikroregionu (57 km od Olsztyna), co – z powodu długiego czasu dojazdu – ogranicza jego atrakcyjność jako węzła komunikacyjnego dla turystów zainteresowanych tym obszarem.

Poważnym problemem w obszarze rozwijania oferty turystycznej dla turystów kulturowych (szczególnie tych nie preferujących grupowych wycieczek organizowanych przez touroperatorów) może okazać się niewielka liczba zintegrowanych pakietów turystycznych, które łączą usługi noclegu i gastronomii ze zorganizowanymi doświadczeniami tematycznymi, propozycjami zwiedzania obiektów lub eksploracji przestrzeni (z interpretatorami albo grywalnej) lub też towarzyszą cyklicznym eventom. W trakcie badania stwierdzono obecność takich pakietów wyłącznie w nielicznych hotelach, a tylko w jednym przypadku [Visit Olsztyn Pakiet 2026 [www](#)] była ona powiązana z miejscami (nielicznymi) doświadczeń tematycznych, i to tylko z zakresem rabatowania wstępu. W powiecie, poza posiadającymi niewielką wartość z punktu widzenia turysty kulturowego jednoźródłowymi pakietami hotelowymi obejmującymi własne usługi [Artyshuk 2010] nie stwierdzono istnienia żadnych pakietów łączących usługi recepcji i zewnętrzne atrakcje lub programy o profilu antropogenicznym. Brak takiej zespolonej oferty poważnie osłabia potencjał mikroregionu nie tylko w zakresie usług (które indywidualny turysta musi poszukiwać i osobno rezerwować), ale i promocji atrakcji oraz wydarzeń, którą w ramach pakietu jego użytkownik wykorzystuje intensywniej, motywowany zarówno wygodą, jak i ekonomiczną oszczędnością. Nieobecność tematycznych pakietów pobytowych obniża konkurencyjność oferty turystycznej mikroregionu, szczególnie szanse na pozyskanie uczestników turystyki weekendowej i eventowej. Problem ten podjęto w rekomendacjach.

Najważniejsze mankamenty organizacji oferty turystyczno-kulturowej mikroregionu.

Analiza przeprowadzona po ustaleniu potencjału turystyczno-kulturowego pozwoliła zidentyfikować kluczowe mankamenty w zakresie promocji, dostępności oraz atrakcyjności oferty turystyki kulturowej mikroregionu olsztyńskiego. Do głównych problemów należą:

1. Brak pakietowej oferty pobytowej (w tym tematyzowanej) dostępnej dla odwiedzających i planujących odwiedzin w regionie, a także dla organizatorów wypraw grupowych. W szczególności problematyczny jest brak kompleksowych weekendowych pakietów pobytowych bazujących (jako na swoim rdzeniu) na doświadczeniach interesujących osoby preferujące kulturową turystykę regionalną,

podróżujące Szlakiem Kopernikowskim lub zainteresowane oferta muzeów i innych kolekcji dziedzictwa. Brak również pakietów okazjonalnych adresowanych do uczestników cyklicznych eventów i powiązanych (choćby poprzez linkowanie) z programem tych wydarzeń. Osłabia to pozycję konkurencyjną aglomeracji olsztyńskiej w porównaniu do innych krajowych obszarów recepcji indywidualnych wypraw turystów zainteresowanych walorami i doświadczeniami antropogenicznymi lub mieszzanymi, a poszukujących gotowych propozycji spędzenia wolnego czasu.

2. Niepełny zakres, brak wyodrębnienia oraz rozproszenie informacji o zasobach antropogenicznych, o interesujących turystę kulturowego atrakcjach, i doświadczeniach, programach interpretacyjnych i o gotowych propozycjach tematyzowanej eksploatacji (szlaki, trasy) na kilkunastu witrynach, brak ich jednolitego ustrukturyzowania w witrynach miasta wojewódzkiego, powiatu ziemskiego oraz poszczególnych gmin, brak adekwatnej informacji w językach obcych.

3. Brak aktywnego zarządzania szlakami kulturowymi (względnie ich lokalnymi odcinkami) oraz trasami lokalnymi i bezpośredniego powiązania doświadczeń tematycznych w obiektach (atrakcjach) funkcjonujących w ramach tych systemów z ich ofertą jako linearnych propozycji eksploracji obszaru mikroregionu. Rezultatem jest konieczność samodzielnego organizowania wyprawy tematycznej po szlaku lub trasie przez samego turystę (względnie touroperatora obsługującego grupy turystyczne), co obniża konkurencyjność takiego systemu wobec innych, wyżej zorganizowanych. Brak wyspecjalizowanego i odpowiednio zadaniowanego zarządcy oferty szlaku lub trasy przekłada się zwykle (i tak jest w przypadku analizowanych systemów) na niską lub znikomą aktywność informacyjno-marketingową, przez co – przy wielości innych propozycji spędzania wolnego czasu – nie są one zauważane.

4. Niewystarczające wykorzystanie elementów w ofercie i promocji turystycznej bogatej regionalnej kultury kulinarnej, a także zasobów dziedzictwa regionalnego. Istniejące restauracje z tradycyjnym menu warmińskim (oraz adekwatnym wystrojem), przez mieszkańców doceniane jako ciekawe walory, w relacjach z turystami i w adresowanych do nich materiałach informacyjnych są promowane co najwyżej jako usługi recepcji (punkty żywienia), a nie jako miejsca doświadczeń kulinarnych. Podobnie stałe kolekcje i ekspozycje w mniejszych miejscowościach, prezentujące poszczególne (i

charakterystyczne) wymiary dziedzictwa wydają się w ogóle nieobjęte promocją turystyczną poza samymi informacjami o ich istnieniu. Ten mankament może być usunięty przez kreację odpowiedniej oferty turystycznej, uwzględniającej dane grupy zasobów i doświadczeń, z dołączeniem do nich spójnej narracji i objęcie ich działaniami marketingowymi. Odnośną propozycje sformułowano w rekomendacjach.

IV. Postulaty dotyczące rozwijania turystyki kulturowej w Olsztynie i powiecie olsztyńskim

Atrakcyjność Olsztyna i powiatu olsztyńskiego – posiadających wyżej opisane zasoby oraz formy organizacji doświadczeń – jako obszaru recepcji turystyki kulturowej może zostać zwiększona poprzez 1) przyciągnięcie jako gości większej liczby jej uczestników, 2) poszerzenie spektrum ich doświadczeń z uwzględnieniem ich nowych formuł, 3) wprowadzenie pakietów tematycznych i pobytowych jako wyższych form organizacji usług recepcji oraz 4) poprawę jakości i dostępności konkretnych (najlepiej konsekwentnie tematyzowanych) ofert i ich aktywnej, dobrze adresowanej promocji. W tym celu proponuje się podjęcie szeregu poniżej opisanych działań.

1. Węzeł interpretacyjny Szlaku Kopernikowskiego w Olsztynie, komplementarny do pozostałych rekomendowanych lokalnych węzłów tego systemu, warto stworzyć zbieżnie z propozycjami opisanymi dla całości Szlaku Kopernikowskiego [Mikos v. Rohrscheidt 2024a]. W Olsztynie jako tematy wiodących doświadczeń w ramach takiej oferty na plan pierwszy wysuwają się: zaangażowanie Kopernika w rozwój ekonomiczny regionu (w tym akcja osadnicza, jeśli ten temat nie będzie podjęty gdzie indziej np. w Pieniężnie [zob. Mikos v. Rohrscheidt 2025], jego wkład w rozwiązywanie praktycznych problemów gospodarczych (jak pieniądz i ceny, a także udział w przygotowaniach do wojny obronnej oraz praktyczne zastosowanie mapowania nieba (zob. niżej) – ponieważ mimo zasobu w postaci tablicy astronomicznej badania nad układem słonecznym i ich rezultaty nie powinny mieć tu priorytetu wobec silnej w ramach szlaku konkurencji Fromborka. Gotowym punktem wyjścia dla narracji tematycznej tego węzła jest stała wystawa biograficzna na Zamku (Muzeum Warmii i Mazur) oraz liczne programy interpretacyjne (film, aplikacja, warsztaty tematyczne, gry stacjonarne) z których turysta mógłby wybierać zgodnie ze swoimi preferencjami.

Rozwinięciem oferty doświadczeń w ramach olsztyńskiego węzła Szlaku Kopernikowskiego w mieście może zostać – stworzona niewielkim wysiłkiem organizacyjnym – materialna (to jest aktywnie zarządzana i obudowana usługami) Olsztyńska Trasa Kopernika. Obok Zamku z jego wystawą jako pierwszego obiektu powinna ona objąć miejskie monumenty upamiętniające Astronoma na czele z Ławeczką Kopernika przed Zamkiem (być może z dodatkową treścią audio, pobieraną na miejscu), dzieła sztuki nawiązujące do układu słonecznego (rzeźba oraz instalacja w Parku Centralnym), a także skoncentrowane na Jego odkryciach seanse w Olsztyńskim Planetarium i wystawy oraz programy interpretacyjne w Obserwatorium Astronomicznym. W Olsztynie, przy ul. Kopernika funkcjonuje także Zaułek Botaniczny Mikołaja Kopernika, gdzie – upamiętniając działalność medyczną Astronoma silnie opartą na lekach roślinnego pochodzenia- zebrano rośliny z nazwą „Kopernik”. Jak widać, zasobów i nawet gotowych propozycji jest wiele, istnieje tylko potrzeba ich zorganizowania w linearną ofertę. Z wyliczenia obiektów i doświadczeń wynika, że taka trasa miałaby profil nie tylko tematycznej eksploracji, ale i edukacyjny, co pozwala proponować ją również grupom szkolnym i miłośnikom wiedzy astronomicznej. Dodatkowo, jako „miejskie” uzupełnienie doświadczeń w Zamku i na trasie tematycznej dla chętnych można stworzyć (wirtualną lub fizycznie oznaczoną) trasę śladami reliktyw dawnych fortyfikacji, które Kopernik przygotowywał i których obroną kierował w 1521 roku, a do opisu jej poszczególnych stacji dołączyć fragmenty opowiadania (opracowania) o tym pamiętnym dla miasta roku i o ówczesnej roli bohatera szlaku. Całość powinna być zarządzana w ramach szlaku lub przez jego lokalnego partnera. Poprzez aplikację Szlaku Kopernikowskiego lub własną lokalną aplikację należałoby wyposażyć ofertę węzła w usługi recepcji (zwłaszcza propozycje noclegu w różnych standardach) oraz (być może tematycznego) posiłku, a następnie objąć taki lokalny pakiet szlaku aktywnym i dobrze adresowanym marketingiem. Kulminacyjnymi momentami działania pakietu w skali w roku (objętymi szczególnie intensywną informacją i promocją) powinny być wszystkie wydarzenia realizowane w ramach szlaku (np. Noce Perseidów, rocznice przybycia Kopernika na Zamek albo obrony Olsztyna).

2. Aktywne zarządzanie pozostałymi szlakami i trasami turystycznymi.

Wspólną słabością lokalnej oferty wszystkich funkcjonujących w mikroregionie linearnych systemów eksploatacji turystycznej (na czele z posiadającym największy

potencjał ponadregionalnym Szlakiem Kopernikowskim) jest brak ich aktywnej koordynacji na terenie powiatu, która obejmowałaby zespolenie usług i doświadczeń tematycznych w ich ofercie, wprowadzenie tematycznych pakietów dla użytkowników oraz dobrze przemyślaną i celowaną promocję danego szlaku. Rezultatem tych braków jest niski poziom wykorzystania wszystkich zidentyfikowanych systemów przez turystów. Dlatego gorąco rekomendowana jest zespolona i aktywna koordynacja szlaków i lokalnych tras kulturowych. By zapewnić ich rzeczywiste funkcjonowanie z pożytkiem dla turystów jako użytkowników (w tym aktualną informację i realne możliwości pozyskiwania usług wraz z synchronizacją dostępu do doświadczeń tematycznych), a samym szlakom i trasom aktywną promocję i skuteczną dystrybucję ich oferty, dla wszystkich: ponadregionalnych, regionalnych i subregionalnych szlaków kulturowo-turystycznych (a także dla lokalnych tras tematycznych) przebiegających przez Olsztyn i teren powiatu należałoby znaleźć lub wyznaczyć aktywnego lokalnego koordynatora. Może nim być komórka lub podmiot wspólny dla miejscowych odcinków wielu szlaków, jeśli zostanie to uzgodnione z ich kreatorami lub zarządcami. Sposobem realizacji takiego przedsięwzięcia może być utworzenie lokalnego węzła szlaków (kulturowych) opisane szczegółowo dla dowolnego miejsca na styku kilku takich systemów [zob. Mikos v. Rohrscheidt 2017]. Lokalnym koordynatorem szlaków (w formule adekwatnej do jego prawnego statusu) może być punkt informacji turystycznej, koło przewodników, lokalne biuro podróży organizujące wyprawy przyjazdowe (w tym wypadku bezpośrednio organizujące usługi) lub nawet zarządca obiektu znajdującego się na kilku szlakach, ponieważ jest to w jego dobrze pojętym interesie. W pierwszym rzędzie takie działania mogą dotyczyć przebiegającego przez Olsztyn Szlaku Zamków Gotyckich, Szlaku Świętej Warmii, ale także Camino Polaco, historycznego północno-wschodniego odcinka Drogi Świętego Jakuba. W odniesieniu do tego ostatniego systemu warto przypomnieć, że: 1) Drogą Jakubową od dziesiątek lat podążają nie tylko pielgrzymi, 2) jest ona zaplanowana także pod ruch rowerowy oraz 3) dla niektórych innych polskich odcinków Drogi (np. Pomorskiej i Pelplińskiej niedawno opracowano koncepcje rozwoju. Otwierają je one na uczestników turystyki regionalnej, tematycznej i aktywnej, którzy zdecydują się zwiedzać dany region taką historyczną trasą, a zakładają rozszerzenie oferty doświadczeń oraz wprowadzenie zestandaryzowanych usług i profesjonalnego marketingu [zob. Mikos v. Rohrscheidt 2024b].

Możliwość wykorzystania takiego pierwotnie pielgrzymiego systemu

turystycznej eksploatacji istnieje także dla Camino Polaco, który jednak dotychczas nie posiada swojej koncepcji rozwoju.

3. Stworzenie sieciowej oferty turystyki muzealnej zespolonej z pakietem pobytowym. Potencjał mikroregionu jest wystarczający, by zaproponować np. weekendowy pobyt dla miłośników tej turystyki, a nie tylko jednodniową stację na drodze takich wycieczek. W tym kontekście godnym zalecenia jest, by olsztyńskie Muzeum Warmii i Mazur, Muzeum Nowoczesności lub/i Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku, jako placówki posiadające profesjonalny personel i większy potencjał organizacji wystaw czasowych przyjęły funkcję liderów mikroregionalnej oferty muzealnej. Sposoby działań podejmowanych z drogiej realizacji takiej zintegrowanej oferty muzealnej opisano w innym miejscu dla mikroregionu kartuskiego, posiadającego podobnie rozproszoną sieć wystaw i kolekcji [Mikos v. Rohrscheidt, Kupka 2025]. Rozpocząłyby się one od integracji wokół projektu zarządców względnie właścicieli placówek, kolekcji i samodzielnych wystaw nie prowadzonych przez wyspecjalizowany personel (głównie społecznych i prywatnych), wsparciu ich w procesie weryfikacji i systematyzacji ich zbiorów, pomocy w opracowaniu ich obiektywnie zweryfikowanych i atrakcyjnych opisów. Kolejnym krokiem powinno być stworzenie we współpracy odnośnego Muzeum i terenowych placówek sieci wystaw i doświadczeń dopełniających i rozwijających własną (stałą) ofertę danego muzeum, traktowaną jako główne i wyjściowe doświadczenie porządkujące spotkanie z odnośnym wymiarem dziedzictwa. Taka tematyzowana zgodnie z profilem muzeum sieć ofertowa, adresowana do turystów i grup zorganizowanych zainteresowanych zbiorami muzeów lub/i dziedzictwem techniki lub dawnym życiem codziennym w regionie (objęta wspólnym biletem lub przynajmniej wiarygodną rezerwacją dostępu do wystawy niedostępnej w wyznaczonych godzinach) powinna być połączona z ofertą noclegów we współpracującym hotelu, ewentualnie głównych posiłków w poszczególnych zwiedzanych miejscach i w ten sposób tworzyć pakiet. Ten można sprzedawać zainteresowanym turystom indywidualnym lub małym grupom rodzinnym, ale także (w innej skali) touroperatorom planującym wycieczki w region Warmii. W pierwszym rzędzie (jako dobrze zorganizowane miejsca narracji muzealnych „rozprowadzających” doświadczenia określonych wymiarów dziedzictwa cennymi członkami takiej sieci wydają się być: Obserwatorium Astronomiczne w Olsztynie, muzeum w Dobrym Mieście i skansen w Czerwonce, Muzeum - Salon

Muzyczny w Barczewie, a przy odpowiednio korzystnych uzgodnieniach do sieci mogłaby wejść także wystawa Aparatów Fotograficznych w Biskupcu i miejscowa galeria sztuki. Następnym krokiem powinna być zespolona promocja tych doświadczeń. Kierowana do lokalnej społeczności mogłaby ona mieć formułę wspólnie organizowanej Nocy Muzeów (o skali znacznie większej niż aktualna) z kolejnymi odcinkami spójnej opowieści w wymienionych miejscach. Z kolei na zewnątrz powinna być adresowana do organizatorów turystyki i gestorów zakładów noclegowych w mikroregionie obsługujących gości w poszerzonym czasowo sezonie (od kwietnia do listopada). Dla nich (np. dla niewielkich grup prywatnych) powinna ona mieć formułę opisu spójnej propozycji narracyjnej i gotowego całodziennego pakietu z planerem (ewentualnie także wynajętym busem). Taki pakiet powinien być wprowadzony do wspólnej oferty turystycznej miasta Olsztyn i powiatu i proponowany w sieci punktów informacji turystycznej. Tą drogą turystyka muzealna zyskałaby własną markę w ofercie mikroregionu.

4. Stworzenie tematycznych pakietów pobytowych odpowiadających poszczególnym formom turystyki kulturowej oraz pakietów eventowych. Chodzi o pakiety adresowane nie tylko do dużych grup wycieczkowych (których organizatorzy, działający profesjonalnie i mający rozeznanie w rynku usług i kalendarzu imprez, poradzą sobie i bez nich) ale zwłaszcza dla małych grup prywatnych oraz indywidualnych turystów (którzy od lat tworzą większość krajowych konsumentów oferty turystyki kulturowej). Zaleca się opracowanie i wprowadzenie do oferty (najlepiej za pośrednictwem chętnych zarządców hoteli i innych miejsc usług noclegowych) programu kilku (wycieczkowych i indywidualnych) pakietów pobytowych w mikroregionie adresowanych do osób zainteresowanych: 1) turystyką religijną, w tym także jej wymiarem poznawczym, a nie tylko pielgrzymkowym, 2) ofertą muzealną oraz regionalnym dziedzictwem przez nią prezentowanym, 3) turystyką tematyczną (w tym wypadku powiązaną z osobą i dziełem Kopernika – wyżej opisana jako węzeł Szlaku Kopernikowskiego) wreszcie 4) chcących uczestniczyć w jednym z cyklicznych wydarzeń kulturalnych na terenie Olsztyna lub powiatu. Pierwsze dwa pakiety mogłyby obejmować przynajmniej jeden nocleg, posiłek kuchni regionalnej w jednym z lokali oferujących ją (niekoniecznie w samym hotelu) oraz program wizyty w obiektach oferujących odnośne doświadczenia (religijne, muzealne) opracowany z uwzględnieniem realiów (czas i sposób dojazdu, godziny dostępności) a

w razie ich biletowania obejmować również koszt wstępu lub udziału w danym doświadczeniu tematycznym. W ten sposób obydwie pakiety mogłyby być wykorzystane zarówno jako pakiet stacyjny „Olsztyn” dla grupy wycieczkowej zwiedzającej Warmię (czy to w formule tematycznej religijnej czy objazdowej - regionalnej), jak i jako gotowy program eksploracji dla turystów zainteresowanych danym wymiarem dziedzictwa. Trzecia propozycja została dokładniej opisana w ramach rekomendacji olsztyńskiego węzła Szlaku Kopernikowskiego. Natomiast oferta pakietów okazjonalnych (eventowych), przygotowywana na określone dni roku (w okresie odbywania się dowolnej wybranej imprezy) i powiązana w infosferze z programem tego konkretnego wydarzenia (najlepiej za pomocą linku) funkcjonowałaby jako gotowa propozycja (pakiet okazjonalny na Event X) dla turysty, zapewniająca mu usługi recepcji podczas trwania odnośnej imprezy oraz uczestnictwo w niej (ewentualnie inne atrakcje, jak – w zależności od profilu i formuły tej imprezy – okolicznościowy pokaz, degustację czy inscenizację, warsztaty kreatywne z udziałem artystów lub rzemieślników udział w spotkaniu z bohaterami lub gośćmi specjalnymi danej edycji wydarzenia albo gospodarzami unikatowych doświadczeń). Wymiana takiego rdzenia tematycznego (elementów programu wydarzenia, dodatkowych doświadczeń i spotkań) oraz dostosowanie czasu usług tworzących pakiet do innej imprezy (wraz z informacją kierowaną do jej potencjalnych uczestników) automatycznie przekształcałaby gotowy pakiet w komponent propozycji innego eventu. Takim pakietem eventowym mógłby zarządzać zarówno hotel (wprowadzający doń usługę noclegu) jak i punkt informacji turystycznej. Ten drugi podmiot (jeśli nie jest to możliwe ze względu na jego ograniczenia statutowe) nie pobierałby opłat ani marży, a tylko koordynował rezerwację składowych usług na rzecz konsumenta. W przypadku innych miejscowości powiatu, w których już organizuje się rozpoznawalne cykliczne wydarzenia (szczególnie Barczewa i Dobrego Miasta), odpowiednie usługi musiałyby być – rzecz jasna – zlokalizowane na miejscu i stąd zarządzane. Szczegółowe zasady organizacji pakietów eventowych oraz tematycznych pakietów pobytowych i zarządzania nimi potencjalni twórcy i usługodawcy mogą zaczerpnąć z odnośnego opracowania [Mikos v. Rohrscheidt 2020b].

5. Kreacja mikroregionalnego szlaku kulinarnego. Jak wynika z przeprowadzonej analizy jeden z istniejących systemów tematycznej eksploatacji obejmujących mikroregion olsztyński jest w dużej mierze tematyzowany na warmiński

etnos: jest to Szlak Świętej Warmii, mający aktualnie status wirtualny. Ograniczone jest natomiast wykorzystanie zasobów kulinarnych: mimo istnienia kilku restauracji i karczm z regionalną i tradycyjną (a przy tym różnorodną) ofertą kulinarną na terenie Olsztyna i powiatu ziemskiego walorów, zidentyfikowano jedynie sieciowy projekt promocyjny (Dziedzictwo Kulinarne Warmia-Mazury), ograniczający się do wskazania miejsc, lecz nie zawierający propozycji konkretnych (i wzajemnie komplementarnych) doświadczeń, nie mówiąc już o ich pakietach. Oznacza to, że przynajmniej dwie grupy zasobów i doświadczeń regionalnego dziedzictwa mogą i powinny zostać poddane działaniom organizacyjnym zmierzającym do wprowadzenia tematycznej eksploracji odnośnych wymiarów dziedzictwa: etnicznego i kulinarnego. Dlatego rekomendowane jest stworzenie mikroregionalnego szlaku kulinarnego, łączącego linearnie poszczególne miejsca doświadczeń (restauracje i karczmy) z ofertą dań uznanych przez specjalistów za kulinarne dziedzictwo regionu, a jednocześnie wysoko ocenianych przez mieszkańców. Ten szlak powinien być wyznaczony nie tylko, jak dotychczas, punktowo (miejsca) oraz w wymiarze nawigacyjnym i logistycznym (dojazd, parkingi, miejsca dla rowerów) ale również w formule komplementarnej oferty, to jest opisu wskazującego uzgodnione (i inne niż w innych miejscach) główne (flagowe) propozycje danego lokalu. W ten sposób poszczególne obiekty zostają wyróżnione spośród pozostałych (i w całej przestrzeni) a jednocześnie w danym miejscu wzrasta popyt na określone dania, (co ma znaczenie ekonomiczne i logistyczne dla producenta), z drugiej strony zaś unika się wzajemnej konkurencji interesariuszy szlaku i zyskuje zróżnicowaną ofertę, skłaniającą smakoszy do zwiedzenia różnych miejsc. Wskazówka unikatowości dania w jednym miejscu (jako rekomendacja) nie oznacza konieczności rezygnacji z pozostałych dań regionalnego kanonu. Informacje o szlaku kulinarnym powinny znaleźć się w lokalnej aplikacji turystycznej (Visit Olsztyn we współpracy z powiatem) oraz w materiałach poszczególnych miast i gmin mikroregionu.

6. Stworzenie mikroregionalnego szlaku etnicznego. Podobne działania mogą doprowadzić do kreacji mikroregionalnego szlaku etnicznego. Struktura takiego systemu powinna odbijać wielowymiarowość regionalnego dziedzictwa: zabytki jednoznacznie powiązane z dziejami i genezą odrębności regionu (na czele z olsztyńskim zamkiem), duże kolekcje muzealne i miejsca doświadczeń narracyjnych lub warsztatowych żywych tradycji – tu w pierwszym rzędzie olsztyński Park Etnograficzny – najważniejsze tradycyjne miejsca kultu religijnego, typowe domostwa

oraz archiwalia i kolekcje odnoszące się do życia codziennego dawnych Warmiaków (co zapewnią lokalne izby pamięci z oferowanymi tam doświadczeniami), zbiory dotyczące procesów historycznych i wydarzeń (np. w Domu Gazety Olsztyńskiej) i wreszcie (także na tym szlaku) wybrane punkty doświadczeń kulinarnych. Szlak, obliczony na przynajmniej dwa dni zwiedzania (lub weekend) powinien mieć własny pakiet, zawierający propozycję noclegu(ów) dla użytkowników najlepiej w jednej z mniejszych miejscowości poza Olsztynem, oferującej jednak przyjemny wieczorny spacer z przynajmniej jednym gwarantowanym, ciekawszym przeżyciem (koncertu, degustacji, filmu itp.). Docelowo można rozważyć rozszerzenie struktury i oferty tego szlaku na pozostałe powiaty historycznej Warmii, aż po Frombork.

7. Poszerzenie zakresu funkcjonowania punktów informacji turystycznej o pośrednictwo lub zamawianie usług i doświadczeń. W powiecie olsztyńskim funkcjonuje rozwinięta sieć punktów informacyjnych (istnieją one w większości jego gmin). Jednak aktualny zakres jej działań jest ubogi poza Olsztynem ograniczają się one do udzielania informacji o atrakcjach, dystrybucji materiałów oraz sprzedaży pamiątek, a znacznie rzadziej literatury. Tymczasem w niewielkich lokalnych społecznościach mikroregionu (także miejskich poza Olsztynem) dominują bezpośrednie znajomości i często osobiste relacje. W oparciu o te lokalne sieci komunikowania (jeśli z uwagi na statutowe ograniczenia samorządowych punktów informacji nie będzie to formalnie możliwe) możliwym jest, by (nawet bez opłat i oficjalnej marży, jaką stosowano by w warunkach wspólnego członkostwa w lokalnej organizacji turystycznej) zbudować praktykę rekomendacji konkretnych usług recepcji (noclegów, posiłków) dla turystów i usług oprowadzania, a także zapewniania im wstępu do obiektów nie posiadających własnego personelu obsługi (tzw. władza kluczy) i zamawiania tamże oraz realizacji gotowych doświadczeń tematycznych. Przykładowo rekomendowane (zob. poniżej) pakiety lokalne, których informacja samorządowa nie sprzedaje, mogą być przez nią turystom rezerwowane z opłatą u jednego z gestorów usług składowych jako lidera pakietu (np. w hotelu czy ośrodku rekreacji). Z kolei na podstawie porozumienia z gestorami poszczególnych atrakcji: kolekcji, wystaw, obiektów i mikroeventów oraz animatorów doświadczeń (np. performerów, prelegentów, mistrzów warsztatów kreatywnych, przewodników) można uzgodnić zasady otwierania obiektu z pobieraniem opłaty dla jego gestora względnie realizacji na miejscu danego programu dla zgłoszonych turystów o uzgodnionej godzinie. W

takim wypadku informacja turystyczna występuje tylko jako pośrednik sprzedający bilet albo nawet tylko „podsylający” chętnych do skorzystania z doświadczeń. Taka koordynacja usług powinna umożliwiać rozliczanie ich poprzez punkt informacji turystycznej, także – wykorzystując umowy- zlecenia i rachunki, bez marży dla samorządowego punktu IT – w przypadku, gdy gospodarze doświadczeń, przewodnicy i animatorzy innych programów interpretacyjnych nie prowadzą własnej działalności gospodarczej. Tą drogą zostałyby – z korzyścią dla turysty – lokalnie domknięta częsta w Polsce luka usługowa, wynikająca z nieprzystawania regulacji prawnych działania jednostek samorządu i komercyjnych zasad sektora turystyki. Niezbędne jest także dostosowanie godzin funkcjonowania punktów informacji turystycznej do rzeczywistych potrzeb turystów, które obejmują także (a nawet głównie) weekendy i nie kończą się o godzinie 15.00 (a aktualnie według tego rozkładu funkcjonuje większość punktów IT w powiecie, w tym wszystkie działające przy urzędach gminnych). Czas i zakres pracy punktu obsługującego turystów powinien uwzględniać nie wygodę jego pracowników i preferowane przez nich dni wolne, lecz (rozpoznane dla danego terenu) potrzeby gości i ramy czasowe ich najwyższej frekwencji.

8. Zespolecie i skuteczne udostępnienie informacji o ofercie turystyczno-kulturowej mikroregionu, z wyróżnieniem poszczególnych typów atrakcji (obiektów), programów, tras według ich tematyki (profilu) oraz rodzajów proponowanych doświadczeń. Odpowiada to obserwowanemu w ostatnich latach rozwarstwieniu zainteresowań turystów kulturowych, postępującej indywidualizacji ich zachowań, a także preferowaniu przez młodsze kohorty wiekowe turystów intensywnych doświadczeń uwzględniających ich własną aktywność [Mikos v. Rohrscheidt 2020a]. Rezultat tego działania może mieć formę informatora turystyczno-kulturowego mikroregionu, najlepiej zamieszczonego w internecie w wersji elektronicznej (i możliwej do pobrania) lub/i poprzez wprowadzenie takiego komponentu do miejskiej/powiatowej turystycznej aplikacji mobilnej. Informator (lub moduł aplikacji) w przystępny sposób powinien prezentować obiekty, zasoby, wydarzenia cykliczne i gotowe doświadczenia stacjonarne oraz eksploracyjne o rozmaitych profilach, zestawione i sklasyfikowane w pierwszej kategorii niniejszego Raportu, a także funkcjonujące trasy i pakiety jako zorganizowane i gotowe do sprzedaży (eksploracji) wiązki doświadczenia tematyczne. Informator (moduł aplikacji) powinien zawierać interaktywną mapę lokalizacji wspomnianych obiektów, tras dojazdowych i być

dostępny w językach: polskim, angielskim i niemieckim, być może także ukraińskim. Jedną z jego funkcjonalności powinna być możliwość nawiązania bezpośredniego kontaktu użytkownika (turysty) z zarządcami poszczególnych atrakcji (doświadczeń) w celu weryfikacji ich dostępności względnie zamówienia programów dla małych grup. Do informatora (aplikacji) powinny być – w miarę ich powstawania - sukcesywnie wprowadzane pakiety tematyczne szlaków i tras oraz pakiety eventowe i pobytowe (zob. wyżej).

9. Propozycja kilkudniowego pakietu pobytowego dla aktywnych turystów kulturowych. W tym wypadku adresatem oferty powinni być turyści rowerowi (jako najliczniejsi). Taka oferta, funkcjonująca w stałej ofercie PTTK lub jednego z lokalnych touroperatorów obsługujących grupy przyjazdowe. Mogłaby ona zostać „rozpisana” na dowolny weekend w rozszerzonym sezonie (w zależności od terminu zamówienia), przykładowo od kwietnia do października włącznie. Realizowana z udziałem aktywnego przewodnika, gotowego do podjęcia obsługi grupy na rowerze, mogłaby ona obejmować na jeden z dni jedną wybraną trasę miejską po Olsztynie (np. tematyzowaną na lokalne dziedzictwo Mikołaja Kopernika i tematykę astronomiczną) oraz dwa wyjazdy poza miasto w pozostałe dni. Jeden z nich mógłby mieć profil bardziej etnograficzny (i objąć Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku oraz wybrane miejsca doświadczeń w gminie Stawiguda i Purda (obowiązkowo także doświadczenie kulinarne w Olsztynku lub Butrynach). Ostatni dzień mógłby być poświęcony albo religijnemu wymiarowi dziedzictwa (wówczas najlepiej skierować wyprawę z Olsztyna, dobrą drogą rowerową w kierunku Dobrego Miasta i Głotowa), albo (profilowana bardziej na miasta i ich kolekcje) Z Olsztyna przez Jeziorany i Biskupiec do Barczewa, z stamtąd powrót do Olsztyna (opcjonalnie pociągiem). Brak jednolitej tematyzacji tego aktywnego pakietu nie musi oznaczać rezygnacji z konkretnej grupy docelowej: w powyżej zarysowanej strukturze odpowiada on mniej więcej zainteresowaniom osób preferujących kulturową turystykę regionalną, które zwykle chętnie doświadczają różnych wymiarów dziedzictwa obszaru docelowego. Na etapie konstrukcji takiego pakietu można skorzystać z opublikowanej paralelnie do niniejszego Raportu propozycji pobytu turystyczno-kulturowego w mikroregionie olsztyńskim, w znacznej części odpowiadającej takiemu właśnie zamierzeniu oraz z listy atrakcji i miejsc doświadczeń, wybierając te, które odpowiadają zarówno wybranej tematyce, jak i leżą przy planowanej trasie.

V. Miasto Olsztyn i powiat olsztyński jako obszar recepcji turystyki kulturowej

Bazując na wynikach przeprowadzonej analizy (w odniesieniu do jej poszczególnych kategorii) i odwołując się do klasyfikacji form turystyki kulturowej zaproponowanej przez Armina Mikos von Rohrscheidt [2016a] stwierdzono, że analizowany mikroregion może stanowić samodzielny cel wypraw turystycznych odpowiadającej kilku formom turystyki kulturowej. W tym kontekście większa koncentracja niektórych typów zasobów, aktywność szeregu zarządzających nimi obiektów, a także funkcjonowanie kilku systemów eksploatacji w postaci szlaków tematycznych i lokalnych tras turystycznych wskazują na turystykę muzealną, turystykę religijną (w tym pielgrzymkową), turystykę tematyczną (a w jej ramach zwłaszcza biograficzną) i turystykę regionalną jako formy posiadające najwyższy potencjał rozwoju. Ponadto istnieje możliwość wykorzystania licznych walorów odpowiadających zainteresowaniom uczestników turystyki eventowej oraz kulturowo-przyrodniczej, które aktualnie w niewielkim stopniu są zagospodarowane i zorganizowane marketingowo. Poniżej opisano grupy zasobów oraz walorów odnoszące się do poszczególnych form turystyki kulturowej w powiązaniu z najważniejszymi rekomendacjami działań zarządczych, ukierunkowanych na silniejszą integrację samych zasobów oraz interesariuszy, a także ich bardziej intensywną eksploatację w ramach produktów turystycznych.

Turystyka muzealna. W mikroregionie funkcjonuje jedno muzeum o randze krajowej: jest to Muzeum Warmii i Mazur z główną siedzibą w dawnym zamku kapituły warmińskiej w Olsztynie (i z odrębnym oddziałem na terenie miasta: Muzeum Przyrody). Muzeum posiada merytorycznie przygotowany personel oraz dobrze rozwinięty dział badawczy. Inne muzealne placówki publiczne (rangi regionalnej): Muzeum Budownictwa Ludowego (Park Etnograficzny) w Olsztynku, Muzeum Nowoczesności oraz kościelne Muzeum Archidiecezji Warmińskiej, ze względu na odniesienie swoich zbiorów oraz usytuowanie statutowe posiadają rangę regionalną. Poza nimi w Olsztynie działają jeszcze inne instytucje posiadające profil wystawienniczy lub cyklicznie organizujące wystawy i wydarzenia tematyczne. Są to: Centrum Popularyzacji Nauki i Innowacji Kortosfera, Olsztyńskie planetarium i (posiadające multimedialne wystawy stałe) Obserwatorium Astronomiczne, Galeria

Dobro, Manufaktura Sztuki (z wystawą regionalnego rękodzieła), Dom Gazety Olsztyńskiej oraz Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Starym Ratuszu. Na terenie powiatu ziemskiego działa z kolei aż 18 placówek muzealnych lub posiadających stałe tematyzowane wystawy, w tym Izb Pamięci (po dwie placówki w Barczewie, Dobrym Mieście, Olsztynku, Gietrzwałdzie Biskupcu i Węgóju oraz po jednej w Dywitach, Brąswaldzie, Stawigudzie, Naterkach, Wilimowie i Czerwonce. Wśród nich są trzy niewielkie skanseny rolnicze, dwie placówki o charakterze militarnym (w Wilimowie i Olsztynku) oraz dwie biograficzne (w Barczewie i Olsztynku), a także unikatowa ze względu na swoją skalę wystawa aparatów fotograficznych (w Biskupcu). Mogłyby one stać się stałymi obiektami tematycznych tras o podobnym profilu, jeśli takie byłyby zorganizowane. Jeśli niesystematyczne kolekcje w Wilimowie, Węgóju i Czerwonce (niezależnie od zalecanej weryfikacji ich zgodności z obiektywną autentycznością kulturową) uznać za potencjalne dopełnienie oferty doświadczeń o profilu (odpowiednio) rolniczym i militarnym, to w sumie uzyskuje się wielowymiarowy ich zestaw w odniesieniu do dziedzictwa kultury powszechnej (uzupełniający główną w tym zakresie kolekcję Parku Etnograficznego w Olsztynku i Skansenu Miejskiego w Dobrym Mieście, względnie zasoby militarne (skoncentrowane w terenie w postaci Pozycji Olsztyneckiej, wież obronnych w Tamarynach oraz posiadających wystawę multimedialną w Olsztynku). To mogłoby być punktem wyjścia dla tematycznego szlaku o skali mikroregionalnej. Generalnie w oparciu o istniejącą grupę placówek muzealnych i wystawienniczych możliwe jest również zbudowanie wartościowej sieciowej oferty mikroregionu dla osób zainteresowanych doświadczeniami muzealnymi (zob. postulaty powyżej). Wychodząc od głównej systematycznej kolekcji i serii doświadczeń zarządzanej przez profesjonalny personel Muzeum Warmii i Mazur (alternatywnie: Muzeum Nowoczesności, gdyby była ona profilowana technicznie) taka propozycja może w kolejnych stacjach (jako punktach doświadczeń) intensyfikować kolejne wątki (np. zawody rolnicze oraz tradycje, a także lokalne narracje dziedzictwa). Aktualnie narracyjną oś muzealnej wyprawy po mikroregionie olsztyńskim (ze względu na już zorganizowane zasoby) mogą tworzyć Olsztyn (całodzienna wyprawa muzealna) oraz Dobrze Miasto, Olsztynek, Biskupiec i Barczewo (co odbija jedna z propozycji pobytu w mieście i powiecie).

Potencjał **turystyki religijnej mikroregionu** olsztyńskiego na tle innych już zbadanych w kraju należy sklasyfikować jako powyżej średniego. Jego głównym

zasobem i atutem jest sanktuarium maryjne w Gietrzwałdzie, sięgające korzeniami objawień maryjnych z ostatniej ćwierci XIX wieku. Wysoka rozpoznawalność tego miejsca tworzy szanse na uczynienie z niego przynajmniej stacji na drodze przejeżdżających grup pielgrzymów turystów zainteresowanych udziałem w kulcie religijnym lub dziejami pobożności maryjnej – uczestników turystyki religijnej wiary oraz doznań [zob. Mikos v. Rohrscheidt 2016b]. Muzeum Archidiecezjalne: Sztuka sakralna – systematyczna kolekcja. Z kolei historyczne znaczenie dla religijnego dziedzictwa Warmii posiada sanktuarium w Głotowie wraz z kalwarią mogące przyciągać czcicieli Męki Pańskiej, ale także osoby zainteresowane żywotnością tej ścieżki duchowości katolickiej, rozwijającej się w Polsce od początku XVII wieku, a w tym miejscu (jednej z młodszych kalwarii) od ostatniej ćwierci wieku XIX. Oferta obydwu sanktuariów jest możliwa do wykorzystania jako gotowe stacje w programach wycieczek zorganizowanych, których program jest skoncentrowany na doznaniach religijnych (pielgrzymek), jak i eksploatuje religijny wymiar dziedzictwa kulturowego. Obydwa sanktuaria posiadają stałą obsługę wstępu i przewodników (rezerwowanych) oraz aktualną literaturę turystyczną, zaś ich zarządcy są świadomi znaczenia swoich obiektów dla turystyki nie tylko religijnej, ale i regionalnej. Dla części pielgrzymów, preferujących wędrowkę pieszą osiã ich wypraw (których trasa przebiega wówczas przez Barczewo, Olsztyn i Gietrzwałd) będzie odcinek sieci europejskich Dróg Świętego Jakuba Camino Polaco [*Camino Polaco 2026* www].

Z kolei dla osób zainteresowanych dziedzictwem religijnym w wymiarze poznawczym [czyli uczestników turystyki religijnej „wiedzy” - szerzej: Mikos v. Rohrscheidt 2016b] głównym punktem doświadczeń powinno być Muzeum archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, posiadające nie tylko cenne (i skoncentrowane na regionie) zbiory, ale również serię gotowych programów interpretacyjnych (w tym lekcje muzealne i projekcje), nowoczesną salę audiowizualną oraz bogate materiały opisowe. Uzupełnieniem oferty religijnej zarówno w jej wymiarze przeżyciowym, jak i poznawczym będą bazylika w Dobrym Mieście oraz konkatedra św. Jakuba Apostoła w Olsztynie, faktyczna siedziba biskupia diecezji, obydwie świątynie są objęte obsługą przewodnicką na podstawie współpracy z miejskimi kołami i zespołami interpretatorów. Osiã eksploatacji mikroregionu o profilu religijnym może być (rekomendowany – zob. zalecenie poniżej) olsztyński węzeł już istniejącego (jednak aktualnie wirtualnego) Szlaku Świętej Warmii [*Szlak Świętej Warmii 2026* www], który przebiega przez aż pięć miejscowości (niemal jedna trzecia ogółu w tym systemie)

zlokalizowanych w mikroregionie: Bałdy gm. Purda (z rekonstruowaną w postaci Alei Biskupów lokalną trasą Traktu Biskupiego w miejscu tradycyjnego wjazdu biskupów do ich kościelnego księstwa), Gietrzwałd z jego młodym, lecz szeroko znanym sanktuarium, Olsztyn, Dobre Miasto i Głotowo (gm. Dobre Miasto) z jego kalwarią. Poza obiektami, walorami przyciągającymi turystów religijnych do mikroregionu są cykliczne wydarzenia. Najważniejszym z nich jest odpust w Gietrzwałdzie (14 września), w święto Narodzenia Maryi. Z kolei odpust w sanktuarium w Głotowie przypada następnego dnia: 15 września. Dlatego obydwie wydarzenia mogłyby być (jako punkty kulminacyjne) i punkty wyjścia (odpowiednio: od południa lub od północy) wykorzystane jako rdzeń dwu-trzydniowych programów proponujących ich uczestnikom odwiedzin również w pozostałych punktach doświadczeń religijnych. Pozostałe świątynie o historycznej metryce w większości prezentują typowe walory warmińskiego gotyku. Do cenniejszych, obok olsztyńskiej konkatedry, należą kościoły pw. św. Anny i św. Szczepana w Barczewie, św. Jana Chrzciciela w Biskupcu, św. Mikołaja w Sząbruku (gm. Gietrzwałd), św. Bartłomieja Ap. w Jezioranach, św. Jana Chrzciciela w Tłokowie (gm. Jeziorany), św. Jana Chrzciciela w Tłokowie, św. Bartłomieja Ap. w Pietraszewie (gm. Dobre Miasto), Św. Jana Chrzciciela w Jonkowie, oraz Trzech Króli w Kolnie. Wszystkie wymienione poza konkatedrą św. Jakuba Ap. mają ograniczoną dostępność dla zwiedzania, a w wielu brak programów interpretacyjnych poza prostym opisem historii. Włączenie ich w program zwiedzania lub ewentualne stworzenie Olsztyńskiego Szlaku Kościołów Gotyckich (nazwa robocza) wymagałoby więc – po pierwsze – zagwarantowania ich otwarcia i – po drugie – przygotowania dowolnego doświadczenia interpretacyjnego (film, pokaz, gra eksploracyjna) lub zapewnienia zgłaszającym się lokalnego przewodnika lub osoby przygotowanej do oprowadzania po samej świątyni.

Tematyczna turystyka dziedzictwa. W jej ramach na największą uwagę zasługuje grupa zasobów i doświadczeń powiązanych z osobą Mikołaja Kopernika i jego działalnością zarówno naukową (astronomia), jak ekonomiczną i polityczną. Tu punktami wyjścia doświadczeń i produktów mogą być nie tylko osoba i dokonania samego Kopernika, ale i szerzej pojęta tematykę astronomii w aspekcie edukacyjnym. Wszystkie te wątki narracji kopernikowskiej adresowanej do turystów mają silne uzasadnienie w Olsztynie. Zwykle rdzeń oferty tematycznej w turystyce kulturowej tworzą szlaki kulturowe lub ich miejscowe odcinki oraz lokalne trasy (ścieżki)

tematyczne (głównie te edukacyjne i dydaktyczne), które jako stacje swojego pobytu wybiera turysta zainteresowany danym wymiarem dziedzictwa. W kontekście dziedzictwa Kopernika atutem Olsztyna (położonego na Szlaku Kopernikowskim i posiadającego w postaci zamku jeden z jego obiektów kluczowych) jest fakt, że Astronom przez kilka lat przebywał na tutejszym zamku kapituły warmińskiej jako administrator jej dóbr, ponadto prowadził badania nad systemem słonecznym (czego unikatowym dowodem jest zachowana tablica na ścianie zamku, jego autorstwa), ponadto prowadził też badania nad cyrkulacją monet, czego efektem był zaprezentowany w 1522 traktat „De aestimatione monetae”, a w kilka lat później traktat „Monetae cudendae ratio” zawierający treść ekonomicznego prawa Kopernika. Ponadto zajmował się osadnictwem w ramach olsztyńskich dóbr kościelnych, a także przygotował miasto zimą 1521 r. do obrony przed Krzyżakami w trakcie ostatniej wojny Polski z Zakonem. Niezależnie od tych faktów historycznych, do osoby i dorobku Kopernika nawiązują programy Olsztyńskiego Planetarium i zbiory tutejszego Obserwatorium Astronomicznego. Wraz z innymi zasobami odnoszącymi się do Astronoma stanowi to bardzo dobrą bazę do stworzenia materialnej tematycznej trasy Kopernika w mieście i ustanowienia tu ważnego węzła Szlaku Kopernikowskiego (zob. wyżej), co jest rekomendowane w ostatniej audytowej analizie tego systemu [Mikos v. Rohrscheidt 2025].

Innymi istotnymi walorami turystyki tematycznej są pozostałe szlaki kulturowe, przebiegające przez mikroregion. Dwa z nich (Droga świętego Jakuba – odcinek Camino Polaco oraz (wirtualny) Szlak Świętej Warmii mają profil religijny, dlatego można je dyskutować w organizacji jednej i drugiej formy turystyki kulturowej – w religijnej – w postaci oferty adresowanej dla pielgrzymów, natomiast w tematycznej (lub/i dziedzictwa) jako propozycję zwiedzania obiektów z wiodącym wątkiem poznawczym (i odpowiednimi programami interpretacji). W tym drugim kontekście potencjalnymi miejscami takich doświadczeń są kościoły w Olsztynie (konkatedra św. Jakuba), Dobrym Mieście (bazylika Najśw. Zbawiciela), Głotowie (sanktuarium), Barczewie (fara św. Anny i św. Szczepana), Gietrzwałdzie i Bałdach, położone na obu wspomnianych szlakach lub na jednym z nich.

Systemem, w oparciu o który można zbudować ofertę tematycznych wypraw lub przynajmniej stację takich wycieczek, eksploatujących większe obszary jest Szlak Zamków Gotyckich, którego obiektem jest olsztyński zamek kapitulny. Z kolei kilka lokalnych tras (czasem mylnie określanych jako szlaki) tworzy ramy

usystematyzowanych doświadczeń tematycznych dla kilkugodzinnego zwiedzania miejscowości lub niewielkiego terenu z wiodącym tematem. Są to ścieżka historyczno-dydaktyczna „Dywicki Szlak Sterowców”. Szlak Napoleoński ze stacjami w Olsztynie, Jonkowie, Barkwedzie i Skolitech, lokalna Trasa Napoleona w Dobrym Mieście oraz olsztyński Szlak Fortyfikacji są systemami wirtualnymi, co ogranicza ich marketing i formułę wykorzystania. To samo dotyczy lokalnych szlaków (w rzeczywistości tras) PTTK (czerwonego, niebieskiego, zielonego), których trasami prowadzone są tematyczne zwiedzania miasta z przewodnikami. Pozostałe zidentyfikowane systemy lokalne (o statusie wirtualnym): Szlak Miejski w Barczewie, Olsztyn UseIT, trasa Uroki Starego Miasta w Olsztynie są multitematyczne, co ogranicza ich przydatność to tworzenia oferty eksploracji turystycznej o wyraźniejszym profilu, odpowiadającej skryształizowanym zainteresowaniom określonej grupy turystów i do niej adresowanej. Projekt Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury, jakkolwiek mający znaczny potencjał, nie ma rzeczywistej formuły propozycji linearnej systemu turystycznej eksploatacji. Dla turystów autonomicznych zainteresowanych biografią Mikołaja Kopernika i tematyką astronomiczną dostępna jest Eksploracyjna Gra Miejska w Olsztynie, funkcjonująca w ramach Szlaku Kopernikowskiego. Powyższe zestawienia (a szczególnie brak w nim systemów odpowiadających znacznemu zidentyfikowanym zasobom i gotowym narracjom, np. regionalnym) wskazuje, że niemały potencjał mikroregionu w zakresie tematyzowanej oferty turystyki kulturowej jest wykorzystany tylko częściowo.

Turystyka regionalna z dominantą etniczną. W tym odniesieniu można mówić nie tyle o (zorganizowanej) ofercie, co o wysokim potencjale. Jeśli nie liczyć niedostępnych grodzisk i miejsc archeologicznych, bodaj najstarszym reprezentantem przedchrześcijańskiego jeszcze dziedzictwa szerszej pojętego regionu jest figura, tzw. Baba pruska na dziedzińcu Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. Jednak centralną w powiecie atrakcją i jednocześnie miejscem gwarantowanych, regularnych doświadczeń warmińskiego dziedzictwa jest Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku (Park Etnograficzny) – placówka o zdefiniowanym profilu etnograficznym. Oprócz systematycznej kolekcji zabytków nieruchomych (budynki) i ruchomych (wyposażenie), charakteryzujących dziedzictwo większego terytorium dawnych Prus Wschodnich, z większej części dziś należącego do Polski (więc także Mazur, Powiśla ziemi wokół Królewca oraz tzw. Małej Litwy) są tu zabytki z Warmii. Z kolei programy

interpretacyjne (w tym lekcje, inscenizacje obrzędów i warsztaty) oraz cyklicznie organizowane wydarzenia, skoncentrowane na obrzędowości, dawnym życiu świątecznym, ale i codziennym wiejskiej ludności tej ziemi) odnoszą się już w większości właśnie do ludowego dziedzictwa Warmii. Ekspozycję główną uzupełnia Dom Mrongowiusza z wystawami stałymi poświęconymi temu obrońcy warmińskiej tożsamości oraz materialnemu wymiarowi dziedzictwa regionu. Miejszem ważnym dla turystów zainteresowanych emancypacyjnym ruchem Warmiaków pod zaborami oraz procesami ożywiania własnej świadomości etnicznej jest funkcjonujący w stolicy województwa Dom Gazety Olsztyńskiej – oddział Muzeum Warmii i Mazur. Tu także można zamówić warsztaty tematyczne, odnoszące się do warmińskich tradycji. Muzeum Archidiecezji Warmińskiej prezentuje systematycznie religijny wymiar życia Świętej Warmii – wyodrębnionej pierwotnie politycznie i przez długie wieki funkcjonującej w strukturze odrębnego państwa kościelnego. Od momentu swojego powstania w XIX wieku Kalwaria Warmińska w sanktuarium w Głotowie (gm. Dobre Miasto) przyciągała Warmiaków i wspierała oraz inspirowała ich religijną obrzędowość związaną z Męka Pańską. Także wokół sanktuarium maryjnego w Gietrzwałdzie rozwinął się regionalny Warmiński) ruch pielgrzymkowy, kontynuujący tradycje warmińskich „łosierów” [Hochleitner 2017], co pozwala w dniach jego kulminacji (w święta maryjne, zwłaszcza we wrześniu obserwować żywą religijność mieszkańców regionu. Punktami z interesującymi kolekcjami są także samorządowo i społecznie prowadzone lokalne muzea i izby pamięci (w Gietrzwałdzie, Dobrym Mieście, Biskupcu i Barczewie), w których znaczną część kolekcji stanowi dokumentacja tradycji i zbiory artefaktów związanych z życiem codziennym warmińskiego domu i rodziny. Interesującym punktem dla eksploracji Warmii etnicznej jest wieś Węgój w gminie Biskupiec, gdzie znajduje się wioska tematyczna „Warmińskie Straszysła” oraz niewielki Skansen Maszyn Rolniczych. Wreszcie gospody warmińskie w Gietrzwałdzie, Olsztynku i Butrynach (gm. Purdy), a także kilka restauracji w Olsztynie nadają się znakomicie do praktycznego doświadczenia kulinarnego wymiaru dziedzictwa regionu. Z kolei większe zespoły zabytkowych domów warmińskich (także z obecnością dawniej zawsze im towarzyszących kapliczek) można zobaczyć w Kabornie (gm. Purda) oraz w Rusi (gm. Stawiguda). Wymienione zasoby i zorganizowane doświadczenia mogą stanowić osnowę kilkudniowego programu zwiedzania miasta i powiatu, z kolei dla zwolenników kulturowej turystyki regionalnej zainteresowanych zwiedzaniem całej Warmii pod kątem jego etycznego dziedzictwa mikroregion może stać się atrakcyjną

stacją takiej kilkudniowej wycieczki (np. na trasie między Olsztynem właśnie a Fromborkiem, zapewniając im na tym obszarze wystarczająco intensywny program. Takie wycieczki warto organizować szczególnie w dniach odbywania się jednego z trzech olsztyńskich cyklicznych eventów: Dziedzictwo Kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla (w czerwcu), Międzynarodowych Dni Folkloru Warmia i Mazury (w lipcu) lub Warmińskiego Jarmarku Świątecznego (w grudniu) co zapewniłoby im atrakcyjną kulminację programu wyprawy.

Turystyka eventowa posiada w mikroregionie średni potencjał. Wśród cyklicznych propozycji dominują wydarzenia o zasięgu regionalnym – choć przymiotnik „międzynarodowy” w nazwach niektórych z nich wydaje się sugerować co innego, analiza programów pod kątem pochodzenia i rozpoznawalności wykonawców ujawnia rzeczywistość, niższą, rangę tych imprez. Część z nich posiada wyraźne odniesienie do dziedzictwa Warmii (olsztyńskie Dni Folkloru czy Dziedzictwo Kulinarne) przez co można je włączyć w ofertę turystyki regionalnej ustanawiając jej okresowymi kulminacjami z bardziej intensywnym programem. Na uwagę zasługuje seria krótkich inscenizacji historycznych lub tematycznych, mogących spełniać taką samą rolę w ramach pakietów dla turystów, uruchamianych podczas ich trwania. Dla żadnego z organizowanych eventów nie funkcjonują pakiety okazjonalne, co utrudnia ich uczestnikom pozyskanie niezbędnych im usług recepcji, a dodatkowo osłabia promocję samych imprez. Atutem mikroregionu jest spora grupa podmiotów oferujących rekonstrukcje historyczne, których propozycje i gotowe programy mogłyby być wykorzystane dla urozmaicenia programu istniejących lub nowych imprez eksploatujących dziedzictwo tego obszaru lub całej Warmii.

Turystyka kulinarna. Pomimo istnienia tradycyjnej i dobrze opisanej kuchni regionalnej oraz funkcjonowania kilku szerzej rozpoznawalnych lokali posiadających rozwinięte menu, często tradycyjny wystrój i cieszących się dobrą opinią: w Gietrzwałdzie, Olsztynie (kilka), Olsztynku i Butrynach (gm. Purdy), w mikroregionie brak wyodrębnionej oferty tej formy turystyki, choćby jako elementu pakietów pobytowych albo stacji wycieczek. Jedyнным wyraźniejszym eksponentem oferty jest coroczne wydarzenie Dziedzictwo Kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla (event o profilu kulinarnym organizowany w Olsztynie, jednak nie uzupełniony o propozycję pobytową Projekt Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury jest z kolei propozycją czysto wirtualną

i spełnia funkcję raczej promocji poszczególnych lokali, niż realnej oferty turystycznej eksploatacji o strukturze linearnej. Dla wykreowania kulinarnego (posiadającego zauważalny potencjał) wymiaru oferty turystyki kulturowej i jego zaistnienia w świadomości potencjalnych odbiorców potrzebne byłoby podjęcie współpracy z jej gestorami (zarządcami restauracji i karczm), utworzenie szeregu komplementarnych wobec siebie (czyli możliwie nie powielających się i posiadających miejscowe dominanty) propozycji w wymienionych oraz innych miejscach oraz stworzenie realnego pakietu kulinarnego.

Turystyka przyrodniczo-kulturowa ma w powiecie znaczący, ale tylko częściowo wykorzystany potencjał. Jej głównym walorem jest olsztyńskie Muzeum Przyrody z licznymi wystawami czasowymi i stałą ofertą edukacyjną (jednak kierowaną tylko do grup szkolnych). Z kolei w podolsztyńskich Kudypach funkcjonuje Leśne Arboretum Warmii i Mazur z usystematyzowanymi i dobrze opisanymi działami, zachęcającymi do zwiedzania. Na terenie mikroregionu funkcjonuje ponadto dwanaście rezerwatów przyrody (leśnych, faunistycznych, innych) W mikroregionie funkcjonuje dobra sieć punktów widokowych. W Olsztynie znajduje się kilka dużych parków z licznymi okazami flory i obiektami sztuki, każde z miast powiatu posiada też własny park, a w Gietrzwałdzie, obok Ogrodów nad Rzeką (Gizą) można podjąć spacer w Parku Kulturowym Warmińskiej Drogi Krajobrazowej. Jednak oferta ta nie jest wzajemnie powiązana. Terenową ofertę turystyki kulturowo-przyrodniczej w znacznej mierze tworzą zorganizowane i „zdydaktyzowane” doświadczenia w postaci tras edukacyjnych jako systematycznych propozycji zwiedzania z komponentem poznawczym [Mikos v. Rohrscheidt 2016c]. Tych na terenie powiatu nie brakuje (funkcjonują w Kudypach, Olsztynie-Jarotach, wokół Jeziora Košno i w Mendrynach, ale i one nie zostały powiązane w ramach lepiej rozpoznawalnej i wspólnie promowanej propozycji. Można zatem stwierdzić, że to nie tyle brak cennych zasobów, co raczej niski poziom ich marketingu jest czynnikiem hamującym rozwój przyrodniczego (i edukującego o przyrodzie) wymiaru oferty turystyczno-kulturowej.

Bibliografia:

- Artyshuk O., 2010, *Indywidualne pakiety turystyczne w turystyce kulturowej*, „Turystyka Kulturowa” Nr 9, s. 4-24
- Hochleitner J., 2017, *Tradycyjne pielgrzymki do Gietrzwałdu z olsztyńskich Dajtek*, „Turystyka Kulturowa” nr 3, s. 62-73
- Kondracki J., Richling A., 1994, *Regiony fizycznogeograficzne: mapa 53.3 (1:1500 000)*, [w:] *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*, Główny Geodeta Kraju, Warszawa: 1994
- Mikos v. Rohrscheidt A., 2008, *Turystyka Kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*, GWSHM Milenium, Gniezno
- Mikos v. Rohrscheidt A., 2011, *Sylabus miejsc, czyli jak atrakcyjnie pokazać miasto współczesnemu turyście kulturowemu*, [w:] Z. Kruczek (red.), *Piloci i przewodnicy na styku kultur*, Proksenia, Kraków, s. 99-122
- Mikos v. Rohrscheidt A., 2016a, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*, Kultour.pl Poznań
- Mikos v. Rohrscheidt A., 2016b, *Analiza programów imprez turystycznych jako podstawa typologii uczestników turystyki religijnej*, „Folia Turistica” 2016, nr 39, s. 65-99
- Mikos v. Rohrscheidt A., 2016c, *Przyroda w turystyce kulturowej. Programy, oferty, zagospodarowanie walorów i obszarów*, „Turystyka Kulturowa” nr 1, s. 6-46
- Mikos v. Rohrscheidt, A., 2020a, *Zarządzanie w turystyce kulturowej. Tom I: konteksty, koncepcje, strategie*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
- Mikos v. Rohrscheidt, A., 2020b, *Zarządzanie w turystyce kulturowej. Tom II: obszary, relacje, oferta*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
- Mikos v. Rohrscheidt A., 2024a, *Mikołaj Kopernik w polskiej turystyce kulturowej: potencjał, wykorzystanie, szanse*, „Turystyka Kulturowa” nr 2 (131), s. 86-130
- Mikos v. Rohrscheidt A., 2024b, *Raport z inwentaryzacji Pomorskiej Drogi Świętego Jakuba oraz koncepcja dalszego rozwoju tego szlaku*, https://dts.pomorskie.eu/wp-content/uploads/2024/12/Raport-z-inwentaryzacji-Pomorskiej-Drogi-sw.-Jakuba-i-koncepcja-rozwoju-szlaku.-2024-A.MvR_.pdf
- Mikos v. Rohrscheidt A., 2025, *Raport z inwentaryzacji Szlaku Kopernikowskiego z inwentaryzacji Szlaku Kopernikowskiego w województwie warmińsko-mazurskim oraz rekomendacje dotyczące dalszego rozwoju tego systemu opracowany na zlecenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego (pdf)*, dokument w dyspozycji Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Mikos v. Rohrscheidt A., Kupka K., 2025, *Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu kartuskiego i rekomendacje w zakresie zarządzania tym wymiarem oferty turystycznej*, „Turystyka Kulturowa” nr 4 (137) s. 196-239
- Sakson A., 1992, *Warmia i Mazury po 1945 roku – nowa tożsamość – czy dezintegracja*, „Borussia”, t. 3-4, s. 45-53
- Szyfer A., 1996, *Warmiacy. Studium tożsamości*, Wyd. SAWW Poznań
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach* (Dz.U. 1997 nr 5 poz. 24)

Netografia (dostęp do wszystkich źródeł zweryfikowany na dzień 30.01.2026)

Szlak Świętej Warmii 2026 www – witryna szlaku z opisem obiektów -
www.szlakswietejwarmii.pl

Camino Polaco 2026 www – witryna odcinka Drogi Świętego Jakuba - www.caminopolaco.pl

Visit Olsztyn Pakiet 2026 www – witryna pakietu turystycznego Olsztyna
www.visit.olsztyn.eu/article/1355/miejscy-partnerzy-visit-olsztyn-nocujesz-zyskujesz

Analysis of the potential of cultural tourism of the City of Olsztyn and the Olsztyn County (Poland) and recommendations for managing this dimension of the tourism offer.

Abstract: The analysis refers to the cultural tourism dimension of the potential of Olsztyn microregion was conducted using a methodology developed for this purpose and originally published in Armin Mikos von Rohrscheidt's monograph "Cultural Tourism: Phenomenon, Potential, Prospects" (3rd Edition, Poznań 2016). It takes into account heritage resources and other potential cultural tourism attractions in the microregion (county), other leisure activities, and other factors influencing cultural tourism: tourist and transportation infrastructure, accommodation and catering facilities. The potential was assessed using a scoring method with appropriately selected evaluation criteria, reflecting the popularity of a given group of attractions and type of cultural excursions.

Keywords: cultural tourism; tourism-cultural potential; tourism management, Warmia; Olsztyn; Olsztyn County